

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Cenné papíry z hlediska českého účetnictví a IAS/IFRS

Equities from the View-point of Czech Accountancy and IAS/IFRS

Student: Bc. Michal Kršík

Vedoucí diplomové práce: Ing. Yveta Pšenková, Ph.D.

Ostrava 2010

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci, včetně přílohy č. 2, vypracoval samostatně, přílohy č. 1 a 3 jsou převzaty z různých zdrojů, které jsou u jednotlivých příloh uvedeny, a příloha č. 4 je školní účtový rozvrh.

V Ostravě dne 30. 4. 2010

.....
Bc. Michal Kršík

OBSAH

ÚVOD	1
1. TEORETICKÉ ASPEKTY CENNÝCH PAPÍRŮ	3
1.1. Členění cenných papírů a derivátů a jejich stručná charakteristika	3
1.1.1. Cenné papíry	3
1.1.2. Deriváty	7
1.2. Právní předpisy upravující oblast cenných papírů	10
1.2.1. České právní předpisy upravující cenné papíry	10
1.2.2. IAS/IFRS upravující cenné papíry	12
1.3. Cenné papíry jako investiční nástroj firmy	13
1.3.1. Možnosti investic do cenných papírů a derivátů	13
1.3.2. Analytické nástroje pro hodnocení některých cenných papírů z hlediska investiční výhodnosti	15
2. ÚČETNÍ OPERACE S CENNÝMI PAPÍRY PODLE ČESKÉ LEGISLATIVY. 18	
2.1. Účetní členění cenných papírů	18
2.1.1. Přesuny mezi majetkovými účty	21
2.2. Oceňování cenných papírů	21
2.2.1. Oceňování při pořízení	21
2.2.2. Přeceňování k datu účetní závěrky	23
2.2.3. Inventarizace a vypořádání inventarizačních rozdílů	25
2.3. Účetní operace s jednotlivými druhy cenných papírů	26
2.3.1. Akcie	26
2.3.2. Podíly	30
2.3.3. Směnky	33
2.3.4. Dluhopisy	35
3. ÚČETNÍ OPERACE S CENNÝMI PAPÍRY PODLE IAS/IFRS	40
3.1. Prezentace finančních nástrojů	40
3.2. Vykazování nástrojů vlastního kapitálu	41
3.2.1. Operace vypořádané nástroji vlastního kapitálu	41
3.2.2. Účtování nástrojů vlastního kapitálu	43
3.3. Portfolia finančních nástrojů	44

3.3.1. Finanční aktiva a závazky oceňovaná reálnou hodnotou přes výsledek hospodaření	44
3.3.2. Investice držené do splatnosti	46
3.3.3. Poskytnuté úvěry a pohledávky.....	47
3.3.4. Finanční aktiva určená k prodeji	47
3.3.5. Přesuny mezi portfolií finančních nástrojů	47
3.4. Oceňování finančních nástrojů.....	49
3.5. Oceňování jednotlivých druhů cenných papírů v členění podle portfolií.....	54
3.5.1. Finanční aktiva oceňovaná reálnou hodnotou přes výsledek hospodaření .	54
3.5.2. Investice držené do splatnosti	56
3.5.3. Poskytnuté úvěry a pohledávky.....	58
3.5.4. Finanční aktiva určená k prodeji	59
3.5.5. Finanční závazky.....	61
3.5.6. Přehled jednotlivých portfolií a jejich oceňování	62
3.5.7. Rozhodovací diagram pro odúčtování finančních nástrojů.....	63

ZÁVĚR..... 64

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Přílohy

ÚVOD

Ve své diplomové se budu zabývat problematikou účetnictví cenných papírů a to především z pohledu podnikatelských subjektů, kde se cenné papíry stávají nedílnou součástí jejich majetku, ať už se jedná o majetkové cenné papíry, ale hlavně dluhové cenné papíry, kdy dluhopisy jsou stále častěji využívány jako zdroj kapitálu pro podnikové financování, nebo využívání směnek, jako zajišťovacího prostředku, při běžné obchodní činnosti firem, apod.

Cílem mé práce je nastínit problematiku těchto tržních nástrojů, ukázat a vysvětlit jejich účetní aspekty, a to jak z pohledu české účetní legislativy, tak z pohledu mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IAS/IFRS), a závěrem provést na komplexním příkladu jejich vzájemnou komparaci.

První část je věnována teoretickému vymezení, jak cenných papírů, tak derivátů, jelikož tyto nástroje spolu bezesporu souvisí a nezdá se, že cenné papíry obsahují určité derivátové prvky, jako mohou být například konvertibilní dluhopisy obsahující opci na výměnu za akcie, apod. Dále se zde zabývám charakteristikou finančního trhu, který je pro naprostou většinu cenných papírů jediným trhem, na kterém se námi emitované cenné papíry umísťují, ale také místem, kde hledáme výhodné investice.

Druhá část je věnována účetnictví cenných papírů, tak jak jej upravuje česká legislativa. Na úvod zde popíši členění jednotlivých cenných papírů podle toho, do které účtové třídy a skupiny patří, a na které konkrétní účty se o nic účtuje. Dále se věnuji jejich účtování a oceňování, ať už se jedná o prvotní zachycení, přecenění v průběhu držby, nebo jejich ocenění při vyřazení, a to samostatně, v členění podle jednotlivých cenných papírů.

Ve třetí části je mým cílem vyložit danou problematiku z hlediska mezinárodních účetních standardů. Úvodem se zde věnuji prezentaci cenných papírů v účetnictví podniku a vykazování nástrojů vlastního kapitálu, které tvoří specifickou oblast finančních nástrojů. Dále se zde zabývám členěním jednotlivých finančních instrumentů podle portfolio, které jsou ve standardech vymezeny, včetně jejich účtování a oceňování, a to samostatně pro každé portfolio.

V příloze č. 1 poté samostatně vysvětlím výpočet efektivní úrokové míry, používané pro umořování účetních hodnot finančních nástrojů podle IAS/IFRS. Příloha č. 2 dále obsahuje komplexní příklad na cenné papíry, díky němuž bude možno komparovat oba účetní systémy a zhodnotit tak rozdíly, vzniklé některými odlišnými účetními postupy. Na závěr v příloze č. 3 stručně nastíním problematiku nového účetního standardu IFRS 9, jehož první část byla vydána již na podzim roku 2009 a bude postupně doplňován během celého roku 2010, kdy by tento

standard měl původní standard IAS 39 nahradit v celém rozsahu a povinně by jej společnosti musely aplikovat od roku 2013.

Diplomová práce bude zpracována metodou analýzy obou zmíněných účetních systémů, kdy budou poté tyto poznatky využity k jejich vzájemné komparaci.

Diplomová práce vychází z právního stavu, platného k 1. lednu 2010.

1. TEORETICKÉ ASPEKTY CENNÝCH PAPÍRŮ

1.1 Členění cenných papírů a derivátů a jejich stručná charakteristika

1.1.1 Cenné papíry

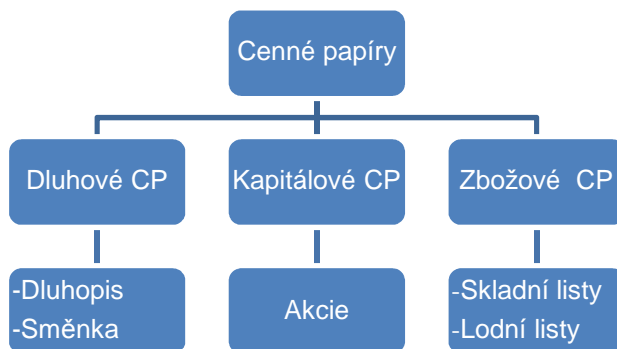
Cenný papír je obecně možno definovat jako finanční nástroj, který musí být zastupitelný a zároveň převoditelný. Přičemž podmínka převoditelnosti je bezpodmínečně nutná, jelikož máme i jiné finanční nástroje, jež převoditelné nejsou, a tudíž je nemůžeme za cenné papíry považovat. Například bankovní účet nemůžeme jednoduše převést na třetí osobu, pouze můžeme převádět disponibilní peněžní zůstatky. Ovšem máme také jiné instrumenty, které je možno vidět jako finanční nástroje, s možnou převoditelností, jako jsou například pohledávky, které je možno odprodat či postoupit třetí osobě, ale za cenné papíry je nepovažujeme.

Cenný papír je vždy nutno vidět ze dvou pohledů, a to z pohledu toho kdo daný papír vlastní (věřitel), a toho kdo daný papír emituje (dlužník)

Cenné papíry dělíme do **tří základních skupin**:

- **dluhové cenné papíry**,
- **kapitálové cenné papíry**, a
- **zbožové cenné papíry**.

Obr. 1.1 – Schematické členění cenných papírů

Zdroj: vlastní zpracování, podle Veselá (2007)

Dluhové cenné papíry

Dluhovými cennými papíry jsou především dluhopisy a směnky, ale také jiné finanční instrumenty, jako například depozitní certifikáty, vkladové listy a podobně. Dluhové cenné papíry obvykle mají předem stanovenou splatnost i úrokovou míru.

Dluhopis je cenný papír, který opravňuje svého majitele ve lhůtě splatnosti požadovat po emitentovi výplatu částky rovnající se jeho jmenovité hodnotě, ale také případné úroky, které jsou splatné v předem stanovených intervalech a procentní míře. Dluhopisy tedy dělíme podle peněžních toků z nich plynoucích, na dluhopisy:

- **bezkupónové**, a
- **kupónové**.

Bezkupónový dluhopis, také někdy nazýván zerobond, je dluhopis, který v období od emise do úplného splacení není spojen s kupónovými platbami a při splatnosti dochází ke splacení jmenovité hodnoty. Zpravidla se na trhu obchoduje za cenu nižší, než je jeho nominální hodnota a tento rozdíl, nazývaný diskont, můžeme považovat za úrokový výnos z dluhopisu.

Kupónové dluhopisy zahrnují širokou škálu variací těchto cenných papírů, ovšem pro naše potřeby si můžeme pouze uvést, že se jedná o dluhopisy, které nám nesou pravidelný úrok a při splatnosti je držiteli uhrazena jejich jmenovitá hodnota.

Některé dluhopisy jsou tzv. převoditelné, kdy můžeme místo úhrady jmenovité hodnoty požadovat výměnu za jiný, předem definovaný, cenný papír, jako je např. akcie. Dluhopisy jsou vydávány jako alternativa bankovních úvěrů a obvykle mají také nižší úročení, ovšem s jejich vydáním jsou spojeny dodatečné emisní náklady. Dluhopisy dělíme podle emitentů, např. státní, podnikové, komunální, atd. Výše výnosů z dluhopisů se řídí bonitou emitenta, tj. rizikem ztráty, jakou ten který dluhopis obnáší. Za nejbonitnější jsou považovány státní dluhopisy, následovány hodnověrnými bankovními dluhopisy. Do druhé skupiny řadíme podnikové dluhopisy a dluhopisy ostatních bank. Samostatnou skupinu tvoří tzv. prašivé dluhopisy, mající neinvestiční stupeň hodnocení, který může být způsoben zhoršenou finanční situací emitenta nebo se vyskytuje u nových podniků, které zatím nemají žádnou historii.

Směnka je cenný papír, který zavazuje směnečného dlužníka (směnečníka), aby ve stanoveném čase uhradil směnečnou jistinu jejímu oprávněnému majiteli. Směnky obsahují zákonem stanovené náležitosti. V České republice jsou směnky upraveny zákonem¹, vystavují se na jméno a jejich převod se uskutečňuje rubopisem (indosamentem). U směnek se často vyskytuje takzvané směnečné rukojemství tzv. aval, což je ručení třetí osoby, v případě, že směnečný dlužník nedostane svému závazku řádně a ve stanovené lhůtě. Směnky dělíme na vlastní a cizí. U vlastní směnky je dlužníkem její výstavce a u cizí směnky se přikazuje jiné osobě, aby uhradila směnečnou hodnotu jejímu majiteli. Směnečným dlužníkem se tato osoba

¹ Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový

stává přijetím neboli akceptací směnky. Směnky před datem splatnosti je možné také předat bance k eskontu, za což banka poskytne majiteli směnky tzv. eskontní úvěr, ve výši rozdílu mezi jmenovitou hodnotou směnky a sraženého diskontu. V případě směnky je možnost omezení převoditelnosti, v tomto případě je možno jen postoupení směnky, nikoli převod.

Kapitálové cenné papíry

Do skupiny **kapitálových cenných papírů** řadíme především akcie, u kterých nebývá zvykem stanovená splatnost. Akcie dává svému majiteli právo podílet se na řízení společnosti, právo podílu na zisku ve formě dividendy a v neposlední řadě také podíl na likvidačním zůstatku společnosti. Nejběžnějším důvodem emise akcií, je získání dodatečného kapitálu. Hlavní výhodou oproti dluhopisům je, že společnost v případě ztráty nemusí vyplácet držitelům akcií dividendy. Nevýhodou je, že se hlavním akcionářům společnosti emitováním dodatečných akcií snižuje vliv na řízení firmy.

Akcie členíme do dvou **základních skupin**:

- **kmenové akcie**, a
- **prioritní akcie**.

Kmenová akcie obvykle nebývá splatná a nezajišťuje svému majiteli pravidelný dividendový výnos. Jejím prodejem majitel může dosáhnout kapitálového výnosu, ale také kapitálové ztráty. Práva majitelů kmenových akcií jsou stanovena zákonem a obvykle má majitel akcie **tři základní práva**, a to:

- právo podílu na zisku (dividenda),
- právo hlasování na valné hromadě, a
- právo podílu na likvidačním zůstatku v případě zániku společnosti.

Majitel akcie se nestává věřitelem společnosti a splacení své akcie tudíž nemůže na společnosti požadovat.

Prioritní akcie se liší od kmenových svou předností (prioritou) při výplatě dividend a jejich majitelé mají přednostní právo na výplatu podílu na likvidačním zůstatku, ovšem většinou se vzdávají hlasovacího práva na valné hromadě

Zatímní list je cenným papírem na řad, se kterým jsou spojena práva vyplývající z akcií, které zatímní list nahrazuje, a povinnost splatit jejich emisní kurs. Pokud upisovatel nesplatil celý emisní kurs upsané akcie před zápisem společnosti do obchodního rejstříku, vydá

společnost bez zbytečného odkladu po tomto zápisu upisovateli zatímní list, nahrazující všechny jím upsané a nesplacené akcie.

Poukázka na akcie se, dle rozhodnutí valné hromady, vydává při zvyšování základního kapitálu, kdy upisovatel zcela uhradil emisní kurz akcie, ale toto zvýšení základního kapitálu nebylo dosud zapsáno do obchodního rejstříku. Z držení poukázky na akcie vyplývají stejná práva jako ze samotné akcie.

Jak jsem již uvedl, hlavním důvodem emitentů pro vydávání cenných papírů je získání dodatečného kapitálu. **Emise** akcií se uskutečňují buďto přímo nebo přes finančního zprostředkovatele. Při přímé emisi nakupují investoři akcie od emitenta bez prostředníků. Tato emise je levnější, ale emitentovi hrozí reálné riziko, že se mu nepodaří celý objem emise upsat. Emise přes finančního zprostředkovatele je sice nákladnější, nicméně společnost nenese riziko, že nenajde dostatek kupujících, toto riziko zde přechází na zprostředkovatele. Zprostředkovatelem bývá většinou nějaká finanční instituce. Tento prvotní prodej cenných papírů se realizuje na tzv. primárním trhu, poté se obchodování s daným cenným papírem uskutečňuje na sekundárních trzích, kde jsou tyto cenné papíry kótovány.

Cenné papíry se vyskytují ve dvou podobách:

- **listinná podoba** – listinné cenné papíry jsou v papírové podobě a majitel je obvykle má přímo u sebe;
- **zaknihovaná podoba** – zaknihované cenné papíry nemají hmotnou podobu, ale jsou pouze v evidenci některého registru cenných papírů. V ČR je to Středisko cenných papírů a Systém krátkodobých dluhopisů ČNB.

Existují **tři základní formy**, ve kterých se cenné papíry vyskytují:

- **cenné papíry na doručitele** – není na nich uveden oprávněný majitel, převádějí se pouhým předáním a všechna práva s nimi spojená náleží osobě, jež má cenný papír v držení;
- **cenné papíry na jméno** – oprávněný majitel těchto cenných papírů je přímo uveden v registru u emitenta a veškerá práva s těmito cennými papíry spojená má pouze evidovaný vlastník. Převod je možný pouze se souhlasem vlastníka;
- **cenné papíry na řad** – tyto cenné papíry se převádějí rubopisem (indosamentem) a práva s nimi spojená má ten, komu byly vydány a v případě, že již došlo alespoň k jednomu převodu, tak ten, kdo je uveden rubopisem jako poslední vlastník.

Zbožové cenné papíry

Zbožovými cennými papíry jsou skladní listy, lodní listy, konosamenty, atd. Těmito cennými papíry je vyjádřeno, komu určité zboží patří a kdo má právo s ním disponovat.

1.1.2 Deriváty

Derivátem chápeme finanční nástroj, jehož hodnota je odvozena z hodnoty jiného aktiva. Jeho podstatou je forma termínového obchodu, tzn., že dochází k určitému zpoždění mezi sjednáním obchodu a jeho plněním. Mají obvykle podobu smlouvy mezi dvěma stranami.

Základními typy derivátů jsou forward, futures, swap a opce.

Aby byl finanční nástroj derivátem, musí splňovat tři základní podmínky:

- jeho **hodnota** musí být **odvozená od jiného podkladového aktiva** (akcie, index, komodita),
- má **termínovaný charakter**², a
- jeho **cena** je **téměř nulová nebo pouze zlomková** v porovnání s cenou podkladového aktiva.

Princip fungování derivátů je možno ukázat na příkladu, kdy má pěstitel brambor obavu, že po sklizni cena této komodity klesne. Aby se proti tomuto riziku zajistil, uzavře se škrobárnou forward na dodání určitého množství brambor, za předem dohodnutou cenu. Pokud se skutečně potvrdí jeho obavy a cena klesne, zabránil tímto pěstitel tomu, aby nemusel prodávat za nízkou cenu. Pokud ovšem cena neklesne, např. z důvodů špatné sklizně, připravil se pěstitel o část zisku.

Důvody pro koupi derivátů mohou být do jisté míry individuální, proto zde vyjmenuji jen ty nejčastější, kterými jsou:

- **zajištění,**
- **spekulace,** a
- **arbitráž.**

² tj. kontrakt uzavíráme v současnosti, ale transakce bude vypořádána v budoucnu, na základě dohody smluvních stran, kde je tento okamžik a cena kontraktu uvedena

Zajištění se rozumí situace, kdy víme, že budeme v budoucnu potřebovat určité aktivum, ale nevíme, jaké budou v době nákupu na trhu podmínky, zde si tedy pomocí derivátu zajistíme, že dané aktivum v budoucnu pořídíme za ceny, které nebudou vyšší než ty současné.

Spekulace bývá velmi častým motivem držby, kdy se spekulant nákupem derivátů snaží vydělat na jím očekávaných změnách ceny podkladového aktiva, které se podstatně znásobují pákovým efektem.

Arbitráž zde není chápána coby mimosoudní řízení, ale arbitráž coby využívání rozdílů v cenách stejného zboží na různých trzích, v této souvislosti se jedná konkrétně o časovou arbitráž, tedy využití případných rozdílů na spotovém a termínovém trhu, k dosažení bezrizikového zisku. S rostoucí globalizací jsou možnosti časové arbitráže na vyspělých trzích prakticky nulové. Metody stanovení ceny derivátů vycházejí právě z principu, které zamezují arbitráži.

Způsobů **uzavírání derivátových kontraktů** je několik:

- **přímý obchod kupující-proávající,**
- **OTC obchodování,** a
- **obchodování na burze.**

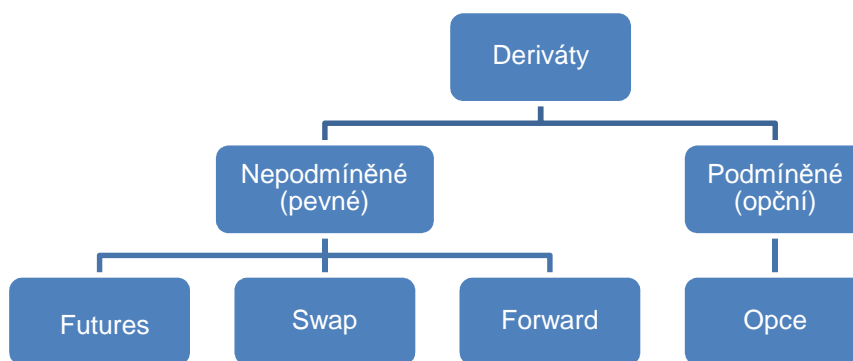
Přímý obchod mezi kupujícím a prodávajícím je nejjednodušším způsobem, kdy si dva subjekty navzájem sjednají realizační cenu, datum vypořádání a množství podkladového aktiva.

OTC obchodování je tzv. obchodování přes přepážku, kdy se protistranou prodávajícího stává banka, která nakoupí celé podkladové aktivum, jenž poté nabízí k prodeji jiným klientům nebo ostatním bankám.

Obchodování s derivátovými kontrakty **prostřednictvím burzy** se vyznačuje vysokou likviditou, standardizací obchodů a zamezením kreditního rizika (nezaplacení druhou stranou). Hlavní nevýhodou nakupování na burze je její standardizace, kdy ne všechny parametry derivátu jsou pro kupujícího šité na míru.

V současnosti máme mnoho **druhů derivátů**, z nichž některé se používají více, některé méně. Primárně se deriváty člení do dvou základních skupin, a to na **nepodmíněné** (pevné) a **podmíněné** (opční) **kontrakty**. U nepodmíněných kontraktů mají smluvní strany povinnost uzavření smlouveného obchodu, patří zde forwardy, futures, swapy. U podmíněných kontraktů není jejich realizace povinností, ale pouze právem majitele derivátu, patří zde např. opce.

Obr. 1.2 – Schematické členění derivátů

Zdroj: vlastní zpracování, podle Veselá (2007)

Forward je nejjednodušším derivátem, se kterým se neobchoduje na burze. Forwardem si dvě strany sjednají kdy, v jakém množství a za jakou realizační cenu, bude transakce s podkladovým aktivem vypořádána. Vypořádání může probíhat dodáním podkladového aktiva a zaplacením sjednané částky, nebo dorovnáním rozdílu od realizační ceny prodávající stranou.

FRA je nejpoužívanější variantou forwardu, který se používá v mezibankovním styku. Jeho podkladovým aktivem jsou depozita, která budou, za předem stanovený čas, na smluvně stanovenou dobu, převedena na účet protistrany.

Futures se od forwardu liší hlavně v tom, že se jedná o burzovní instrument. Díky obchodovatelnosti na burze je u futures zaručena vysoká likvidita a absence kreditního rizika, jelikož případné zisky vyplácí přímo burza, i když má každý futures svou protistranu. Dalším rozdílem mezi futures a forwardem je, že forwardy se uzavírají na stanovenou dobu a futures na určené datum.

Swap je zásadně neburzovní instrument a dělíme jej na několik druhů, a to na úrokový, devizový, měnový, kreditní, aj.

- **úrokový swap (IRS)** – jeho cílem je výměna fixní a pohyblivé úrokové sazby, přičemž platby probíhají v pravidelných intervalech. Jedna strana platí pohyblivou, druhá fixní sazbu. Přesouvají se pouze rozdíly;
- **devizový swap (FOREX, FX)** – cílem je směna určité částky jedné měny do druhé a zpět. První směna může proběhnout ihned (pak by se dal replikovat spotovou operací a forwardem), anebo za nějakou dobu (pak by se dal replikovat dvěma forwardy s různou dobou splatnosti). Jedná se o hojně používaný krátkodobý derivát, využívaný především bankami;

- **měnový swap** – jedná se o dlouhodobý derivát, kdy si na počátku dvě strany vymění určitou částku mezi sebou do jiné měny, pak si vzájemně po nějakou dobu platí kupónové platby podle předem domluveného scénáře a poté si opět smění původní částky zpět za předem stanovený směnný kurz;
- **kreditní swap (tzv. swap úvěrového selhání)** – je to kreditní derivát, který si lze představit jako pojištění určité pohledávky (nejběžněji dluhopisu). Kupující kreditního swapu vlastní např. dluhopis a chce se zajistit proti bankrotu jeho emitenta a koupí si tedy kreditní swap, který mu zajistí, že v případě kreditní události, jako je např. vyhlášení konkurzu emitenta podkladového dluhopisu, mu prodávající kreditního swapu dorovná vzniklou ztrátu.

Opce se liší od ostatních derivátů tím, že si zde smluvní strany nejsou rovny. Subjekt, který opci nakoupil, má právo, nikoliv povinnost opci uplatnit. Subjekt, který opci prodal, má povinnost zajistit podkladové aktivum, pro případ, že se majitel opce rozhodne tuto opci uplatnit a podkladové aktivum za smluvenou cenu požadovat. Vlivem skutečnosti o nerovném postavení prodávajícího a kupujícího se opce pořizuje za tzv. opční prémii, která je podstatně nižší než realizační cena podkladového aktiva. Opce dělíme na **prodejní** (put) a **nákupní** (call) a rozlišuje u nich **čtyři pozice**:

- **long call** – právo koupit podkladový instrument;
- **long put** – právo prodat podkladový instrument;
- **short call** – povinnost prodat podkladový instrument protistraně, pokud opci uplatní;
- **short put** – povinnost koupit podkladový instrument od protistrany, pokud ji uplatní.

Opce se dále člení na tzv. **evropské**, kdy je opci možno uplatnit pouze ke stanovenému datu, a tzv. opce **americké**, které je možno uplatnit kdykoli, po celou dobu jejich platnosti. S opcemi se **obchoduje** jak na burze, tak na OTC trhu.

1.2 Právní předpisy upravující oblast cenných papírů

1.2.1 České právní předpisy upravující cenné papíry

Zákon 563/1991 Sb., o účetnictví

Oblast cenných papírů upravují §25 a §27, kde se hovoří o oceňování těchto instrumentů.

Zákon 591/1992 Sb., o cenných papírech

Tento zákon definuje cenné papíry a upravuje jejich převod, obstarávání, úschovu, správu, obhospodařování, zástavu, a další operace s nimi spojené.

Zákon 190/2004 Sb., o dluhopisech

Tímto předpisem se definují všechny náležitosti dluhopisů, jejich emise, členění, atd. Zákon také upravuje dohled České národní banky v oblasti dluhopisů.

Zákon 189/2004 Sb., o kolektivním investování

Tento zákon upravuje činnost společností, zabývajících se shromažďováním finančních prostředků ve fondech pro účely kolektivního investování. Zákon definuje druhy fondů a způsob jejich fungování, vymezuje investiční společnosti, určuje podmínky k povolení investiční činnosti, stanovuje dohled nad investičními společnostmi, a ostatní aspekty podnikání v této oblasti.

Zákon 191/1950 Sb., směnečný a šekový

Tato právní norma upravuje náležitosti směnek, jejich převádění, přijetí, splatnost, placení, sankce a ostatní problematiku s nimi spojenou.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Obchodní zákoník vymezuje druhy obchodních společností, jejich vznik, minimální výši základního kapitálu, podmínky pro výplatu dividend a jiné oblastí vztahující se na oblast cenných papírů, podílů, apod.

Vyhláška č. 500/2002 Sb.

V §8 a §12 je upraveno vykazování dlouhodobých a krátkodobých cenných papírů a ostatního finančního majetku v rozvaze. V §48 jsou vymezeny výdaje, které se stávají součástí pořizovací ceny cenných papírů a podílů. V §29 - §34 jsou vymezeny náklady a výnosy z finančního majetku. Dále v §51 tato vyhláška upravuje vykazování oceňovacích rozdílů vzniklých při přecenění cenných papírů.

ČÚS 008 – Operace s cennými papíry a podíly (pro podnikatele)

Tento standard popisuje základní postupy při účtování cenných papírů a podílů.

ČÚS 014 – Dlouhodobý finanční majetek (pro podnikatele)

Tento standard vymezuje dlouhodobý finanční majetek a popisuje principy jeho účtování a oceňování.

ČÚS 016 – Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry (pro podnikatele)

Standard vymezuje finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry a popisuje principy jejich účtování a oceňování.

ČÚS 108 – Cenné papíry (pro banky a finanční instituce)

Tento standard je určen pro banky a jiné finanční instituce a popisuje členění cenných papírů a s nimi související operace.

ČÚS 110 – Cenné papíry a deriváty pro klienty (pro banky a finanční instituce)

Tento účetní standard pro finanční instituce popisuje správné účetní zachycení cenných papírů.

1.2.2 IAS/IFRS upravující cenné papíry

IAS 32 – Finanční nástroje - zveřejňování a prezentace

Tento standard definuje finanční nástroje tj. finanční aktivum, finanční závazek, kapitálový nástroj a způsob jejich prezentace ve finančních výkazech.

Cílem je zkvalitnit informace, které se dostanou uživateli účetní závěrky o rozvahových i podrozvahových finančních nástrojích a o jejich významu s ohledem na finanční situaci podniku, jeho výkonnost i peněžní toky.

IAS 39 – Finanční nástroje - účtování a oceňování

Standard upravuje pravidla pro účtování, odúčtování a oceňování.

Tento standard rozlišuje 4 kategorie finančních aktiv:

- 1. finanční aktiva určená k obchodování** – finanční aktiva, které firma kupuje za účelem dosažení zisku v krátkodobém horizontu (z krátkodobých pohybů cen)
- 2. finanční aktiva držená do splatnosti** – např. dluhové cenné papíry, prioritní akcie, apod.
- 3. poskytnuté úvěry a jiné pohledávky vytvořené podnikem**
- 4. realizovatelná finanční aktiva** – finanční aktiva, která nespádají do žádné z předchozích skupin.

IFRS 7 – Finanční instrumenty

Tento standard, který je nástupcem standardu IAS 30 je v mnoha aspektech podobný standardu IAS 32, ale rozšiřuje **povinnosti zveřejňování a prezentace**.

IFRS 9 – Finanční nástroje - účtování a oceňování

Standard IFRS 9 je postupně vznikajícím standardem, který v budoucnu zcela nahradí současný standard IAS 39. Jelikož byla první část standardu vydána již koncem roku 2009 a další části budou postupně doplňovány v roce 2010, s tím, že jeho povinná aplikace bude až od roku 2013, budu ve své práci vycházet ze současné úpravy podle IAS 39 a doposud vydané části IFRS 9 budou stručně popsány v příloze.

1.3 Cenné papíry jako investiční nástroj firmy

1.3.1 Finanční trh

Investování do cenných papírů a derivátů se uskutečňuje především prostřednictvím finančního trhu, který téměř ve všech tržních ekonomikách, spolu s trhem práce a trhem zboží a služeb, je jedním ze tří základních trhů.

Finanční trh můžeme tedy, jako trh obecně, charakterizovat jako místo, kde se střetává nabídka a poptávka, zde konkrétně nabídka volných finančních prostředků a poptávka po těchto finančních prostředcích, kdy se tímto vzájemným působením nabídky a poptávky utváří cena peněz, kterou nazýváme úroková míra.

Své volné finanční prostředky můžeme na tomto trhu umísťovat do široké škály finančních instrumentů.

Struktura finančního trhu

Finanční trhy dělíme na základě různých hledisek, která jsou si do jisté míry podobná a navzájem se mohou překrývat.

První členění máme podle toho, **jakým způsobem jsou na trhu alokovány finanční prostředky**:

- **přímá alokace finančních prostředků** – u tohoto způsobu alokace dochází k přímému přesunu finančních prostředků mezi nabízející stranou (věřitelem) a poptávající stranou (dlužníkem);
- **polopřímá alokace finančních prostředků** – polopřímá alokace tvoří jakýsi mezistupeň mezi přímou a nepřímou alokací, kdy mezi věřitele a dlužníka vstupuje prostředník, jehož prostřednictvím se obchod uskutečňuje;

- **nepřímá alokace finančních prostředků** – u nepřímé alokace hrají významnou roli banky a investiční fondy, které nakupují finanční instrumenty, z nichž posléze tvoří portfolia svých fondů, jejichž podílové jednotky nabízejí klientům.

Podle toho, **zda se jedná o prvotní prodej finančních instrumentů nebo o následné obchodování**, trh dělíme, na:

- **primární** – trh, kde se odehrává prvotní prodej finančních instrumentů. Na tomto trhu emitent získává požadované finanční prostředky. Primární trh dále dělíme:
 - **primární veřejný trh** – na tomto trhu se může majitelem emitovaných instrumentů stát kterýkoliv investor;
 - **primární neveřejný trh** – na tomto trhu jsou emitované finanční instrumenty nabízeny pouze vymezené skupině investorů.
- **sekundární**, který dále členíme, na:
 - **organizovaný trh** – je trhem, kde licencovaný subjekt organizuje nabídku a poptávku po finančních instrumentech, na základě platné legislativy a podle stanovených pravidel a předpisů. Tento trh funguje jako:
 - **burzovní trh** – místo, kde se osobně nebo elektronicky obchoduje s přesně vymezenými instrumenty, přesně vymezeným způsobem, podle burzovních pravidel a v přesně vymezeném čase. Na tomto trhu se obchoduje s nejbonitnějšími akciemi, dluhopisy, podílovými listy, popř. deriváty. V ČR je příkladem BCPP (Burza cenných papírů Praha), ve světě například NYSE (New York Stock Exchange);
 - **mimoburzovní trh** – trh, který nemusí vyhovovat tak přísným požadavkům jako burza a je organizován podle svého tržního řádu. Zástupcem mimoburzovního trhu ve světě je například americký NASDAQ.
 - **neorganizovaný trh** – jedná se o tzv. OTC trhy (trhy přes přepážku), kde neexistují žádná stanovená pravidla a může zde kdokoliv nabízet jakékoliv instrumenty, které může kdokoliv nakupovat.

Podle **druhů finančních instrumentů** rozlišujeme trhy, na:

- **peněžní trh** – obchoduje se zde s instrumenty se splatností do jednoho roku,
- **kapitálový trh** – zde se obchoduje s instrumenty se splatností delší než jeden rok,
- **devizový trh** – na tomto trhu se obchoduje s devizami, a

- **trh reálných aktiv** – trh, kde se cena finančního instrumentu odvíjí od určitého podkladového aktiva.

Obchodování na burze

Obchodování na burze je v současnosti jedním z nejběžnějších způsobů obchodování s cennými papíry a deriváty. Burzy dělíme podle toho, s jakými finančními instrumenty obchodují. Pro nás jsou nejdůležitější burzy cenných papírů a burzy, kde se obchoduje s finančními deriváty. Nejčastěji se nákup a prodej cenných papírů a derivátů uskutečňuje přes některého z obchodníků s cennými papíry, jako jsou Patria, Fio, Cyrrus, aj. Obchodování prostřednictvím těchto obchodníků je časově velmi úsporné, hlavně díky tomu, že se obchody realizují prostřednictvím internetových aplikací, kde je možno příkazy jednoduše podávat a máme zde k dispozici aktuální kurzy námi sledovaných cenných papírů a derivátů.

1.3.2 Analytické nástroje pro hodnocení některých cenných papírů z hlediska investiční výhodnosti

Než začneme tyto nástroje v praxi využívat, musíme si uvědomit, zdali je využíváme jako **investor** nebo jako **spekulant**, jelikož pro každou z těchto skupin obchodníků jsou vhodné rozdílné analytické nástroje. Za **investora** můžeme označit obchodníka, kterého ani tak nezajímají krátkodobé výkyvy v kurzech cenných papírů, ale spíše chce své finanční prostředky vložit do cenných papírů, které jsou v dlouhodobém horizontu perspektivní, proto se snaží vyhledávat takové instrumenty, jejichž emitent je relativně stabilním subjektem. Naopak **spekulanta** nezajímá ani tak dlouhodobá perspektiva, jako spíše krátkodobé výkyvy v kurzech těchto instrumentů, aby dosáhl co nejrychlejšího zisku. Spekulanti mohou dosahovat nejen velkých zisků, ale naopak také velkých ztrát. Tato forma obchodování, kterou také někdy nazýváme tradingem, je tudíž podstatně rizikovější než investování.

Analytické nástroje pro hodnocení akcií

Pro hodnocení akciových investic používáme **tři rozdílné analytické přístupy**:

- **fundamentální analýzu,**
- **technickou analýzu, a**
- **psychologickou analýzu.**

V opozici těchto tří přístupů, které předpokládají, že na trhu vždy existují nějaké nadhodnocené a podhodnocené akcie, existuje tzv. **teorie efektivního trhu**, předpokládající neexistenci podhodnocených, či nadhodnocených akcií. Tato teorie tvrdí, že na trhu není možné dosahovat nadprůměrných akciových výnosů v dlouhodobém horizontu. V dnešní době je tato teorie ze strany investorů brána s určitou rezervou, protože i v delším období mohou být výnosy z akcií určitého segmentu nadprůměrné, oproti jiným relativně průměrným výnosům, ba dokonce podprůměrným výnosům.

Fundamentální analýza

Fundamentální analýza patří mezi nejoblíbenější a nejkomplexnější analýzu akciových trhů, které zkoumá na třech úrovních:

- **globální úroveň,**
- **odvětvová úroveň,** a
- **firemní úroveň.**

Nejdůležitějším cílem fundamentální analýzy je zhodnotit, který podnik je podhodnocen, nadhodnocen nebo správně ohodnocen. Hlubším zkoumáním se snažíme zjistit, proč je určitý podnik podhodnocen, resp. nadhodnocen. Tuto analýzu provádějí hlavně investoři, hledající vhodnou dlouhodobější investici do svého portfolia.

Globální úroveň

Analýzou z globálního pohledu se snažíme zjistit vliv celé ekonomiky a trhu na námi analyzovanou společnost, kde hodnotíme především makroekonomické indikátory.

Odvětvová úroveň

V této fázi analýzy se soustředíme na odvětví, v němž působí společnost, jejíž akcie analyzujeme. Důležité faktory v této analýze jsou citlivost na hospodářský cyklus, životní cyklus odvětví, tržní struktura odvětví a role regulačních orgánů.

Firemní úroveň

Provádění fundamentální analýzy na firemní úrovni je v této analýze tou nejdůležitější, ale také nejobtížnější činností. Výsledkem analytických metod na tomto stupni je **zjistit tzv. vnitřní hodnotu akcie**, která nám ukazuje vhodnost dané investice. Pro stanovení vnitřní hodnoty **používáme tyto oceňovací modely**:

- **dividendové diskontní modely,**
- **ziskové modely,**
- **cash flow modely,**
- **historické modely,** a
- **bilanční modely.**

Technická analýza

Technická analýza je analytickým přístupem, kdy se snažíme pomocí grafů odhadnout budoucí vývoj celého trhu nebo jednotlivých akciových titulů. Tyto námi sledované grafy obsahují dvě složky, a to kurz akcie a objem realizovaných obchodů, přičemž u akciového kurzu můžeme použít otevírací, zavírací nebo průměrný kurz.

Psychologická analýza

Stejně jako předcházející nástroje je také psychologická analýza velmi komplexní a rozsáhlou vědou, která, jak již název napovídá, nepoužívá žádné fundamentální nástroje či grafy, ale zabývá se lidskou psychikou. Pro nás je důležité si hlavně uvědomit, že lidé dělají chyby v tom, že na vzniklé tržní situace reagují spíše emocionálně než racionálně, a toto je podstata této analýzy, kterou je nutno si uvědomit a tudíž se soustředit, abychom se neřídili emocemi, nýbrž rozumem. Cílem psychologické analýzy je také se naučit na trhu rozpoznat tento emocionální přístup k investicím u ostatních investorů a využívat ho k dosažení vlastního zisku.

2. ÚČETNÍ OPERACE S CENNÝMI PAPIŘY PODLE ČESKÉ LEGISLATIVY

2.1 Účetní členění cenných papírů

Cenné papíry v účetnictví řadíme do skupiny finančního majetku, kterou dále dělíme podle **doby držení popř. využití**, na finanční majetek **krátkodobý** a **dlouhodobý**.

Skupina **dlouhodobého finančního majetku** zahrnuje podíly v ovládaných a řízených osobách, podíly v účetních jednotkách pod podstatným vlivem, ostatní dlouhodobé cenné papíry a podíly, pořizovaný dlouhodobý finanční majetek a zálohy na něj poskytnuté, a dále zde můžeme také vykazovat úvěry a půjčky mezi společnostmi, kapitálově, či jinak propojenými.

Dlouhodobý finanční majetek vykazujeme v účtové třídě **0 – Dlouhodobý majetek**, konkrétně v účtové skupině **06 – Dlouhodobý finanční majetek**, která se dále člení na tyto účty:

- 061 – Podíly v ovládaných a řízených osobách
- 062 – Podíly v účetních jednotkách pod podstatným vlivem
- 063 – Ostatní cenné papíry a podíly
- 065 – Dluhové cenné papíry držené do splatnosti
- 066 – Půjčky a úvěry - ovládající a řídící osoba, podstatný vliv
- 067 – Ostatní půjčky
- 069 – Jiný dlouhodobý finanční majetek

Podíly v ovládaných a řízených osobách – 061

Podle obchodního zákoníku se ovládající osobou rozumí subjekt, který má v ovládané společnosti přímo nebo nepřímo rozhodující vliv, kterým se rozumí držení alespoň 40% hlasovacích práv u a.s. nebo o osoby jednající ve shodě.

Podíly v účetních jednotkách pod podstatným vlivem – 062

Takovým podnikem rozumíme subjekt, kde držíme alespoň 20% hlasovacích práv.

Ostatní cenné papíry a podíly – 063

Jedná se o společnosti, kde má firma nevýznamnou majetkovou účast nižší než 20%.

Dluhové cenné papíry držené do splatnosti – 065

Jde o cenné papíry dluhového charakteru, jejichž splatnost je delší než 1 rok a máme v úmyslu je držet až do jejich splatnosti.

Půjčky a úvěry - ovládající a řídicí osoba, podstatný vliv – 066 a ostatní půjčky – 067, u kterých je splatnost delší než 1 rok.

Ostatní dlouhodobý finanční majetek – 069

Jedná se například o dlouhodobé vkladové certifikáty nebo dlouhodobé termínované vklady.

V souvislosti s dlouhodobým finančním majetkem se také používá majetkový účet v účtové skupině **04 – Nedokončený DNM a DHM a pořizovaný DFM**, a jedná se konkrétně o účet **043 – Pořízení dlouhodobého finančního majetku**. Tento účet používáme při pořízení dlouhodobého finančního majetku a kromě samotné ceny pořízení se zde kumulují také případné výdaje s pořízením související.

Krátkodobým finančním majetkem se rozumí především peníze, účty v bankách, pořizovaný krátkodobý finanční majetek a krátkodobé cenné papíry

Krátkodobý finanční majetek zachycujeme v účtové třídě **2 – Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry**, a to konkrétně v účtové skupině **25 – Krátkodobé cenné papíry a podíly a pořizovaný krátkodobý finanční majetek**, zahrnující dále tyto účty:

- 251 – Registrované majetkové cenné papíry k obchodování
- 252 – Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly
- 253 – Registrované dluhové cenné papíry k obchodování
- 255 – Vlastní dluhopisy
- 256 – Dluhové cenné papíry se splatností do jednoho roku držené do splatnosti
- 257 – Ostatní cenné papíry k obchodování
- 258 – Směnky k inkasu
- 259 – Pořizování krátkodobého finančního majetku

Registrované majetkové cenné papíry k obchodování – 251

Na tento majetkový účet zachycujeme majetkové cenné papíry pořízené s úmyslem jejich prodeje do 1 roku, většinou pořizované ze spekulativních důvodů.

Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly – 252

Účetní jednotka může nabývat vlastní akcie a podíly, ovšem jen po omezenou, zákonem stanovenou dobu, přičemž na konci účetního období se nevykazují v aktivech, nýbrž v pasivech, jako položka snižující základní kapitál.

Registrované dluhové cenné papíry k obchodování – 253

Na tomto účtu zachycujeme dluhové cenné papíry, u kterých se nepředpokládá, že zůstanou součástí našeho majetku déle než 1 rok.

Vlastní dluhopisy – 255

Jejich držení je možné pouze po přechodnou dobu, stanovenou zákonem o dluhopisech a stejně jako vlastní akcie a podíly se na konci účetního období zachycují v pasivech, jako položka snižující vlastní kapitál.

Dluhové cenné papíry se splatností do jednoho roku držené do splatnosti – 256

Krátkodobé dluhové cenné papíry, se splatností do 1 roku, u kterých se předpokládá, že zůstanou naším majetkem až do splatnosti.

Ostatní cenné papíry k obchodování – 257

Jedná se o cenné papíry, kde při jejich pořízení není přesně znám záměr účetní jednotky.

Pořizování krátkodobého finančního majetku – 259

Tento účet používáme, pokud s sebou pořízení krátkodobého finančního majetku přináší doprovodné náklady, které vstupují do vstupní ceny tohoto majetku.

Většina společností má ve svém účetnictví vícero druhů cenných papírů a proto je nutno je analyticky rozčlenit. **Finanční majetek můžeme například členit podle:**

- **druhu** – akcie, podíly, atd.;
- **měny** – v korunách, eurech, švýcarských francích, atd.;
- **jmenovité hodnoty** – tentýž druh finančního majetku, od téhož emitenta, ale v jiné jmenovité hodnotě (např. akcie společnosti Azuro a.s. ve jmenovitých hodnotách 1000 Kč a 500 Kč.);
- **emitenta**, apod.

2.1.1 Přesuny mezi majetkovými účty

Přesuny mezi jednotlivými skupinami účtů cenných papírů **jsou v podstatě zakázány**. Ovšem i přesto, že tyto přesuny povoleny nejsou, **existují určité výjimky**:

- Cenné papíry a dluhopisy držené do splatnosti lze přesunout do skupiny cenné papíry nebo dluhopisy k obchodování. Tento přesun je možný za předpokladu, že se změnil záměr účetní jednotky u tohoto majetku;
- Přesuny z důvodu získání vlivu v účetní jednotce, jejíž akcie nebo podíly vlastníme;
- A naopak přesuny z důvodu ztráty vlivu v účetní jednotce, např. z důvodu prodeje akcií, či podílů nebo jako důsledek zvýšení základního kapitálu vydáním nových akcií;
- Přesuny jsou možné také tehdy, stane-li se držený cenný papír neobchodovatelným.

V případě přeúčtování cenných papírů a podílů na jiný majetkový účet, je nutno přeúčtovat také případné oceňovací rozdíly v souvislosti s tímto finančním majetkem vzniklé.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Nákup akcií (15% podíl)	1 000 000	063	379
2	Přecenění na konci roku	50 000	063OR	414
3	Nákup dalších 10% akciového podílu	900 000	062	379
4	Převod mezi portfolií	1 000 000	062	063
5	Převod oceňovacího rozdílu	50 000	062OR	063OR

Zdroj: vlastní zpracování

2.2 Oceňování cenných papírů

2.2.1 Oceňování při pořízení

Pro zařazení cenných papírů a podílů do účetnictví je rozhodující vznik účetního případu, který může nastat například účinnosti smlouvy o nabytí, na základě výpisu z SCP, apod.

Podle zákona o účetnictví se všechny cenné papíry a podíly při pořízení **oceňují pořizovací cenou**. Pořizovací cena kromě samotné ceny pořízení dále zahrnuje veškeré vedlejší náklady související s pořízením, jako např. poplatky a provize obchodníkovi, burzovní poplatky, právní konzultace, ale také například cenu uplatněné opce. Pořizovací cena také zahrnuje emisní ážio³. V případě nepeněžitěho vkladu se o tomto vkladu účtuje v hodnotě jeho zůstatkové ceny. U nepeněžitěho vkladu se hodnota dále zvyšuje o DPH, pokud se vklad považuje za zdanitelné plnění. V případě dluhopisu je vedlejším nákladem také tzv. naběhlý úrokový výnos, který nový majitel dluhopisu hradí původnímu držiteli.

³ tj. hodnotu, o kterou emisní kurz akcie převyšuje její jmenovitou hodnotu

Pokud během jednoho účetního období dojde k opakovanému nabytí téhož cenného papíru za rozdílné pořizovací ceny, nabízí se otázka, jaké bude jejich ocenění v případě prodeje v témž roce. České předpisy nám umožňují dvojí postup účtování:

- **Metoda váženého aritmetického průměru**
- **Metoda FIFO**

Metoda FIFO (First In First Out) je charakteristická tím, že cenné papíry, které byly nakoupeny nejdříve, se také nejdříve vyřazují.

Datum	Emitent	Počet kusů	Jmenovitá hodnota	Realizovatelná hodnota
3. 1. 2010	Nákup - Azuro	100	1 000	1 200 · 100 ks
5. 4. 2010	Nákup - Azuro	200	1 000	1 300 · 200 ks
10. 10 2010	Prodej - Azuro	200	1 000	1 200 · 100 ks 1 300 · 100 ks

Zdroj: vlastní zpracování

Metoda váženého aritmetického průměru znamená, že se hodnota stejných cenných papírů při následujících nákupech průměruje.

Datum	Emitent	Počet	Jmenovitá hodnota	Realizovatelná hodnota
3. 1. 2010	Nákup - Azuro	100 ks	1 000 Kč	1 200 Kč · 100 ks
5. 4. 2010	Nákup - Azuro	200 ks	1 000 Kč	1 300 Kč · 200 ks
Průměrná cena akcií Azuro = $\frac{1200 \cdot 100 + 1300 \cdot 200}{300} = \underline{1267 \text{ Kč}}$				
10. 10. 2010	Prodej - Azuro	200 ks	1 000 Kč	1 267 Kč · 200 ks

Zdroj: vlastní zpracování

Při pořizování cenných papírů a podílů používáme kalkulační účet **043 – Pořizování DFM**, u dlouhodobých CP, resp. **259 – Pořizování KFM**, u krátkodobých CP. V případě podílů se až do doby zápisu do ObchR o vkladu účtuje na účtu **378 – Jiné pohledávky**. Jestliže, s sebou pořízení cenných papírů a podílů nenese žádné doprovodné náklady, můžeme je přímo zaúčtovat na příslušný majetkový účet.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Nákup akcií (25% podíl)	1 000 000	043	379
2	Provize obchodníkovi (hotově)	10 000	043	211
3	Zařazení akcie	1 010 000	062	043
4	Vklad stroje do s.r.o. v zůstatkové ceně	500 000	378	082
5	Zápis vkladu do ObchR	500 000	061	378
6	Vklad plátce neplátci (podléhá DPH 20%)	100 000	061	343
7	Nákup akcií ze spekulativních důvodů	200 000	259	379
8	Právní konzultace a poplatky burze (hotově)	10 000	259	211

9	Zařazení akcií	210 000	251	259
---	----------------	---------	-----	-----

Zdroj: vlastní zpracování

2.2.2 Přeceňování k datu účetní závěrky

Podle zákona o účetnictví se z důvodu aktualizace hodnověrného ocenění cenné papíry **přeceňují**:

- **reálnou hodnotou**, nebo
- **ekvivalencí**.

Přecenění na reálnou hodnotu

Ke dni sestavování účetní závěrky má firma **povinnost přecenit na reálnou hodnotu** tento finanční majetek:

- **cenné papíry k obchodování**,
- **ostatní cenné papíry**, a
- **deriváty**.

Účetní jednotka má sice povinnost ze zákona přeceňovat jen na konci účetního období, ovšem ve svých směrnicih může mít stanovenou častější frekvenci přeceňování.

Přeceňování se neprovádí u dluhopisů, které máme v úmyslu držet až do jejich splatnosti, u držených vlastních akcií a podílů, ale také u akcií a podílů držených v účetních jednotkách s podstatným nebo rozhodujícím vlivem.

Reálná hodnota se stanovuje:

- **tržní cenou**,
- **oceněním posudkem znalce, popř. kvalifikovaným odhadem**, nebo
- **oceněním podle zvláštních právních předpisů**.

Tržní hodnota je definovaná jako hodnota vyhlášená na tuzemské nebo zahraniční burze. Dnem vyhlášení rozumíme den, ke kterému má společnost povinnost sestavení účetní závěrky, nebo nejbližší předcházející den.

Ocenění posudkem znalce nebo kvalifikovaným odhadem se používá v případě, kdy se s cenným papírem neobchoduje nebo jeho tržní hodnota nedostatečně odpovídá realitě.

Ocenění podle zvláštních právních předpisů se používá tehdy, kdy nelze reálná hodnota zjistit žádným z předcházejících způsobů a zde musíme cenu určit podle zákona o oceňování majetku⁴.

Pokud by nastala situace, kdy by bylo reálnou hodnotu zjistit časově a finančně náročné, můžeme hodnotu finančního aktiva upravit pomocí opravných položek, a to hlavně v situaci kdy existuje předpoklad, že jejich hodnota je v aktivech nadhodnocena. Pro dlouhodobý finanční majetek se používá skupina **09 – Opravné položky k dlouhodobému majetku** a pro krátkodobý finanční majetek účtová skupina **29 – Opravné položky ke krátkodobému finančnímu majetku**.

Cenné papíry určené k obchodování, evidované v účtové skupině 25 se přeceňují na reálnou hodnotu výsledkově, pomocí nákladového účtu **564 – Náklady z přecenění cenných papírů** a pomocí výnosového účtu **664 – Výnosy z přecenění cenných papírů**.

Ostatní cenné papíry, které nejsou určené k obchodování, se přeceňují rozvahově pomocí účtu **414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků**, který nemá vliv na hospodářský výsledek.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Přecenění akcií k obchodování na RH (zvýšení hodnoty)	56 000	251OR	664
2	Přecenění akcií v dlouhodobém držení na RH.(zvýšení hodnoty)	100 000	063OR	414
3	Přecenění akcií k obchodování na RH (snížení hodnoty)	100 000	564	251OR
4	Přecenění akcií v dlouhodobém držení na RH.(snížení hodnoty)	10 000	414	063OR

Zdroj: vlastní zpracování

Přecenění ekvivalencí

Přecenění ekvivalencí neboli protihodnotou se používá u majetkových účastí evidovaných na majetkových účtech **061 – Podíly v řízených a ovládaných osobách** a **062 – Podíly v účetních jednotkách pod podstatným vlivem**. Přecenění ekvivalencí spočívá v tom, že ke dni sestavování účetní závěrky se hodnota pořizovací ceny upraví na hodnotu, která odpovídá míře účasti na vlastním kapitálu účetní jednotky. Oceňování ekvivalencí se provádí rozvahově, prostřednictvím účtu **414 – oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků**. Stejně jako rozvahové přecenění reálnou hodnotou nemá ani přecenění ekvivalencí dopad na výsledek hospodaření.

⁴ Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku

Přeceňování dluhových cenných papírů držených do splatnosti

Dluhové cenné papíry držené do splatnosti evidujeme v případě dlouhodobých dluhových CP na majetkovém účtu **065 – Dluhové cenné papíry držené do splatnosti**, a u krátkodobých na majetkovém účtu **256 – Dluhové cenné papíry se splatností do jednoho roku držené do splatnosti**. Takovými cennými papíry mohou být dluhopisy, pokladniční poukázky, depozitní směnky, apod.

Dluhopisy držené do splatnosti se na konci účetního období nepřeceňují, ovšem u dluhopisů s pevnou úrokovou sazbou je nezbytné provést několik účetních operací, které mají vliv na výši jejich ocenění. Jedná se zde o vypořádání nákladů souvisejících s pořízením těchto dluhopisů, které jsou součástí jejich pořizovací ceny, a to z důvodu, že při splatnosti nám bude uhrazena pouze jejich jmenovitá hodnota. Proto je tedy nutné během držby dluhopisu tyto doprovodné náklady postupně umořovat a v případě, kdy je úrokový výnos vyplacen až při splatnosti, je potřeba hodnotu dluhopisu zvyšovat o naběhlý úrokový výnos k okamžiku přecenění.

Kdyby ovšem u dluhopisů držených do splatnosti byl podstatný důvod k jejich přecenění, je možno jej provést na vrub nákladového účtu **564 – Náklady z přecenění CP**. Pokud by se hodnota dluhopisu opět zvýšila, provádíme přecenění ve prospěch výnosového účtu **664 – Výnosy z přecenění CP**.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Nákup tříletého dluhopisu (úrok 5% p.a)	1 000 000	043	379
2	Provize obchodníkovi (hotově)	30 000	043	211
3	Zařazení dluhopisu do účetnictví	1 030 000	065	043
4	Rozpuštění 1/3 provize do nákladů	10 000	565	065
5	Zúčtování alikvotního úrokového výnosu	50 000	065AÚV	665

Zdroj: vlastní zpracování

2.2.3 Inventarizace a vypořádání inventarizačních rozdílů

Podobně jako u ostatního majetku se také u listinných cenných papírů provádí pravidelné inventarizace. V případě chybějících cenných papírů se jejich manko neúčtuje na vrub nákladů jako u jiného majetku, nýbrž se tento úbytek zachytí na samostatném analytickém účtu – **Cenné papíry v umořovacím řízení**, kde se cenný papír eviduje až do ukončení umořovacího řízení. Umořením se rozumí doba, než je vydán oprávněnému majiteli náhradní cenný papír. Cenné papíry na doručitele jsou neumořitelné. V ostatních případech provádějí umořování okresní soudy. Při neúspěšném umořovacím řízení se sníží majetkový účet o

chybějící cenné papíry, souvztažně s nákladovým účtem **569 – Manka a škody na finančním majetku**. Náklady vzniklé neúspěšným umořením akcií nejsou daňově uznatelné

Př. Společnost zjistila manko u akcií Dallmayr a.s. v množství 50 ks. Společnost drží nevýznamný podíl akcií.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Manko u akcií Dallmayr a.s.	50 000	063UM	063
2a	Umořovací řízení skončilo úspěšně	50 000	063	063UM
2b	Umořovací řízení skončilo neúspěšně	50 000	569	063UM

Zdroj: účtování převzato z přednášek z předmětu účetnictví CP a derivátů, Pšenková (2009)

2.3. Účetní operace s jednotlivými druhy cenných papírů

2.3.1 Akcie

Nabývání akcií

Nejběžnějšími způsoby nabývání akcií jsou vklad do akciové společnosti, koupě a bezplatné nabytí.

Vklad do akciové společnosti

Vklad do a.s. se může uskutečnit ve formě **peněžitého nebo nepeněžitého vkladu**.

V případě **peněžitého vkladu** dochází ke vkladu finančních prostředků do nově zakládané akciové společnosti. Před vznikem společnosti je nutno uhradit alespoň zákonem stanovenou část upsaného základního kapitálu. Vkládané finanční prostředky odepisujeme z běžného účtu, souvztažně s pohledávkou na účtu **378 – Jiné pohledávky**. Při zápisu zakládané společnosti do ObchR vzniká závazek na účtu **367 – Závazky z upsaných nesplacených CP a vkladů**, souvztažně s majetkovým účtem skupiny **06x – Dlouhodobý finanční majetek**. Vzniklý závazek se započte se vzniklou pohledávkou na účtu **378 – Jiné pohledávky**.

Př. Dva společníci se rozhodli založit a.s., kde budou vlastnit každý 50% akcií. Oba zakladatelé se zavázali uhradit svůj podíl peněžitým vkladem 5 000 000 Kč.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Úhrada 50% vkladu z BÚ	2 500 000	378	221
2	Zápis a.s. do ObchR	5 000 000	062	367
3	Zápočet uhrazeného vkladu	2 500 000	367	378
4	Úhrada zbývajících částí vkladu do 1 roku	2 500 000	367	221

Zdroj: vlastní zpracování

Naproti tomu u **nepeněžitého vkladu** nejsou do zakládané akciové společnosti vkládány peníze, nýbrž nefinanční majetek. Majetek je vkládán v jeho zůstatkové ceně, tím že je jednorázově odepsán souvztažně s účtem **378 – Jiné pohledávky**. O pohledávce se účtuje z důvodu toho, že do doby zápisu společnosti do ObchR společnost právně neexistuje a majetek zůstává ve vlastnictví vkladatele. V okamžiku zápisu do ObchR vzniká vkladateli závazek na účtu **367 – Závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a podílů**, souvztažně se zvýšením majetkového účtu ve skupině **06 – DFM**. V tomto okamžiku je možno vzájemně započíst daný závazek s pohledávkou na účtu **378 – Jiné pohledávky**.

Př. Dva společníci se rozhodli založit a.s., kde budou vlastnit každý 50% akcií. Zaúčtujte daný vklad u vkladatele, který splatil svůj podíl na ZK akciové společnosti nepeněžitým vkladem ve výši 1 000 000 Kč.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	PS majetku	3 500 000	022	-
2	PS oprávek k majetku	600 000	-	082
3	Úpis vkladu	1 000 000	podrozvaha	
4	Předání majetku správci vkladu	800 000	378	082
5	Vyřazení vkládaného majetku	1 100 000	082	022
6	Zápis do ObchR	800 000	062	367
4	Započtení pohledávky a závazku	800 000	367	378

Zdroj: vlastní zpracování

Nabytí akcií koupí

Při pořízení akcie oceňujeme pořizovací cenou, zahrnující samotnou cenu pořízení a další náklady s pořízením související, kterými jsou zejména: provize, poplatky, právní služby, apod.

Pořízení akcií se realizuje prostřednictvím účtu **043 – Pořízení DFM** nebo **259 – Pořízení KFM**, souvztažně s úbytkem peněžních prostředků, příp. vznikem závazku. Po započtení všech souvisejících nákladů zachytíme akcie na příslušném majetkovém účtu účtové skupiny **06x – DFM**, případně **25x – Krátkodobé CP a podíly a pořizovaný KFM**.

Při pořízení akcií může nastat situace, kdy kupující poskytuje předem dohodnutou zálohu, která se zachytí na majetkovém účtu **053 – Poskytnuté zálohy na DFM**.

Př. Firma nakoupila akcie firmy Bayer a.s. a v souvislosti s tímto nákupem vznikly následující účetní operace.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Poskytnutá záloha na nákup akcií	500 000	053	221
2	Nákup akcií (závazek)	1 000 000	043	379
3	Zápočet poskytnuté zálohy	500 000	379	053
4	Poplatek burze za transakci	13 000	043	221
5	Zařazení akcií (nevýznamný podíl) do portfolia	10 130 000	063	043

6	Úhrada závazku	500 000	379	221
---	----------------	---------	-----	-----

Zdroj: vlastní zpracování

Bezplatné nabytí akcií

Bezplatným nabytím akcií se může považovat například získání akcií v rámci dědického řízení nebo darem. V případě nabytí darem, popř. zděděním se nabývané akcie zachytí na účet **413 – Ostatní kapitálové fondy**, souvztažně s příslušným majetkovým účtem. Případná darovací, resp. dědická daň se účtuje jako závazek vůči FÚ na účtu **345 – Ostatní daně a poplatky**, souvztažně s nákladovým účtem **538 – Ostatní daně a poplatky**. Daň dědickou a darovací nelze uplatnit jako daňově uznatelný náklad.

Př. Společnost obdržela darem akcie v hodnotě 10 000 Kč.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Přijatý dar - akcie	10 000	06x/251	413
2	Předpis darovací daně	500	538	345

Zdroj: vlastní zpracování

Přecenění akcií k okamžiku sestavování účetní závěrky

K okamžiku sestavování účetní závěrky má firma povinnost akcie **přeceňovat**:

- **Reálnou hodnotou**
 - **Rozvahové přecenění – účet 063** – dlouhodobě držené akcie s nevýznamným podílem;
 - **Výsledkové přecenění – účet 251** – akcie k obchodování.
- **Ekvivalencí**
 - **Rozvahové přecenění – účty 061 a 062** – účetní jednotky řízené a ovládané a účetní jednotky pod podstatným vlivem.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1a	Přecenění akcií (5% podíl) – zvýšení	50 000	063OR	414
1b	Přecenění akcií (5% podíl) – snížení	10 000	414	063OR
2a	Přecenění akcií (30% podíl) – zvýšení	200 000	062OR	414
2b	Přecenění akcií (30% podíl) – snížení	45 000	414	062OR
3a	Přecenění akcií (k obchodování) – zvýšení	500 000	251OR	664
3b	Přecenění akcií (k obchodování) – snížení	100 000	564	251OR

Zdroj: vlastní zpracování

Prodej akcií

Prodej akcií je nejčastějším způsobem jejich vyřazení, ale také se můžeme setkat s jinými způsoby, jako například darováním. Při prodeji akcií se používá standardní postup prodeje majetku, **skládající se ze dvou kroků**:

- 1) **Vyřazení akcií v pořizovací, resp. reálné hodnotě** na vrub příslušného nákladového účtu **561 – Prodané cenné papíry a podíly**, souvztažně s vyřazením akcií z majetkového účtu.
- 2) Druhým krokem je **zaúčtování výnosu z prodeje** těchto akcií ve prospěch výnosového účtu **661 – Tržby z prodeje cenných papírů a podílů**, souvztažně s bankovním účtem nebo pohledávkou.

Při prodeji akcií může nastat komplikace s dopadem na **základ daně z příjmů**, jelikož částka zúčtována na nákladovém účtu není automaticky daňově uznatelným nákladem. Důležité zde je, jakým způsobem byla akcie přeceňována na reálnou hodnotu. U akcií evidovaných na účtech 061 a 062 a vlastních akcií na účtu 252 je daňově uznatelná nabývací cena těchto akcií, které nejsou oceňovány podle zákona o účetnictví reálnou hodnotou. U akcií určených k obchodování (účet 251) je daňově uznatelná jejich hodnota při prodeji zachycená v účetnictví ke dni prodeje. Jsou-li akcie přeceňovány v souladu se zákonem o účetnictví reálnou hodnotou, ať výsledkově, či rozvahově, jde o plnou daňovou uznatelnost hodnoty vedené v účetnictví. U akcií přeceňovaných ekvivalencí nebo jinou než reálnou hodnotou, je daňová uznatelnost limitována:

- výši příjmu z prodeje akcií, a
- nabývací cenou akcie, která nemusí být totožná s pořizovací cenou.

Rozhodne-li se společnost akcie darovat, provádí se tak na vrub nákladového účtu **543 – Dary** a ve prospěch majetkového účtu, kde jsou akcie evidovány. Daňová uznatelnost nákladů vzniklých darováním se liší u fyzických a u právnických osob. V obou případech musí být dar poskytnut zákonem⁵ vymezeným subjektům, jako jsou obce, kraje, pořadatelé veřejných sbírek, na školství, kulturu, zdravotnictví, apod. U fyzických osob musí hodnota darů překročit alespoň 2% základu daně nebo částku 1 000 Kč, avšak nejvýše do 10% základu daně. U právnických osob lze daňově uznat dary do výše 5% základu daně a o dalších 5% navýšit, jde-li o dary poskytnuté vysokým školám nebo veřejným výzkumným institucím.

⁵ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Př. Společnost prodala 10% akcií firmy Azuro a.s., ve které drží 55% podíl a darovala 2% akcií firmy Bayer, kde drží 5% podíl.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Prodej akcií firmy Azuro	5 000 000	378	661
2	Vyřazení akcií firmy Azuro v PC	6 000 000	561	061
3	Vyřazení oceňovacího rozdílu	500 000	061OR	414
4	Darování akcií firmy Bayer	45 000	543	063
5	Vyřazení oceňovacího rozdílu	5 000	543	063OR

Zdroj: vlastní zpracování

Nabývání vlastních akcií

Jak již bylo zmíněno, společnost nesmí upisovat vlastní akcie, ovšem může je přechodně nabývat, a sice jen za podmínek stanovených obchodním zákoníkem. Společnost může nabýt akcie usnesením valné hromady a držet je nejvýše po dobu 18 měsíců od nabytí, přičemž množství akcií nabytých společností, případně i ovládanou společností, nesmí v úhrnu přesáhnout 10% základního kapitálu. Další podmínkou pro držení vlastních akcií je zřízení zvláštního rezervního fondu, který hodnotu držených akcií pokryje. Poslední podmínkou je, že hodnota základního kapitálu společnosti, zvýšeného o výši povinného RF nepřesáhne hodnotu vlastního kapitálu.

Zákon dále umožňuje nabývání vlastních akcií bez souhlasu valné hromady a bez splnění předcházejících podmínek, a to za předpokladu, že:

- akcie nabýváme za účelem snížení základního kapitálu (držba maximálně 18 měsíců);
- bezúplatné nabytí vlastních akcií (držba maximálně 18 měsíců);
- společnost je právním nástupcem společnosti, jež akcie držela (držba maximálně 3 roky);
- nabytí na základě rozhodnutí soudu k ochraně minoritních akcionářů (držba maximálně 3 roky);
- nabytí v soudní dražbě při výkonu rozhodnutí na vymožení pohledávky společnosti proti vlastníkovu splacených akcií (držba maximálně 3 roky);
- nabytí za účelem prodeje zaměstnancům, pokud to umožňují stanovy společnosti. Takto držené akcie nesmí přesáhnout objem 5% základního kapitálu (držba maximálně 1 rok).

2.3.2 Podíly

Z účetního hlediska za podíl považujeme účast ve společnosti s ručením omezeným (s.r.o.), veřejné obchodní společnosti (v.o.s.), komanditní společnosti (k.s.) nebo družstvu. I

když z právního hlediska je podílem také účast v a.s., i tak je podle účetního hlediska rozlišujeme, protože **mezi podíly a akciemi existují jisté odlišnosti**, a to:

- s akciemi se obchoduje na kapitálových trzích, s podíly nikoliv,
- akcie jsou jednoduše převoditelné, změnu vlastníka u podílů je nutno zapsat do ObchR,
- každý spoluvlastník může vlastnit jen jeden podíl, tzn., každým dalším vkladem se musí navýšit původní podíl zápisem do ObchR,
- Na rozdíl od akcií se reálná hodnota podílu vyjadřuje mnohdy obtížně.

Nabývání podílů

V praxi se podíly nejčastěji nabývají vkladem do obchodních společností, případně jejich pořízením.

Vklad do obchodní společnosti

Nabývání podílu v obchodní společnosti se realizuje obdobně, jako nabývání akcií vkladem do akciové společnosti, včetně účtování tohoto vkladu.

Pořízení obchodního podílu

Mezi koupí podílu a koupí akcií jsou jisté odlišnosti, z důvodu časového nesouladu mezi koupí podílu a zápisem této změny do obchodního rejstříku, kdy před zápisem do ObchR nemůžeme účtovat o finančním majetku souvztažně se závazkem vzniklým touto koupí.

Př. Společnost Cisco a.s. koupila od společnosti Bayer a.s. 30% podíl ve společnosti Mítorsil s.r.o. za smlouvenou částku 5 000 000 Kč. Společnosti se dohodli, že před zápisem změny vlastníka bude uhrazena polovina podílu ve výši 2 500 000 Kč a zbývající částka bude uhrazena neprodleně po zápisu do ObchR.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Zaplacená polovina podílu ve spol. Mítorsil s.r.o.	2 500 000	378	221
2	Zápis do ObchR	5 000 000	062	367
3	Započtení pohledávky a závazku	2 500 000	367	378
4	Doplnění zbývající částky za podíl	2 500 000	367	221

Zdroj: vlastní zpracování

Přecenění k datu účetní závěrky

Podíly se ke dni sestavení účetní závěrky přeceňují stejně jako akcie, a to tak, že podíly evidované na účtech 061 a 062 se přeceňují ekvivalencí rozvahovým způsobem, tzn.

s dopadem na vlastní kapitál na účtu **414 – Oceňovací rozdíly s přecenění majetku a závazků**. Ostatní podíly na účtu 063 se přeceňují na reálnou hodnotu rozvahovým způsobem stejně, jako v předchozím případě na účtu **414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků**.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1a	Přecenění podílu – podstatný vliv (snížení hodnoty)	500 000	414	062OR
1b	Přecenění podílu – podstatný vliv (zvýšení hodnoty)	300 000	062OR	414
2a	Přecenění podílu – nepodstatný vliv (snížení hodnoty)	100 000	414	063OR
2b	Přecenění podílu – nepodstatný vliv (zvýšení hodnoty)	200 000	063OR	414

Zdroj: vlastní zpracování

Prodej podílů

Vyřazení podílů se provádí v podstatě stejně jako vyřazování akcií, a to hlavně prodejem a darováním. Postup účtování je totožný s akciemi a **provádí se** tudíž také **ve dvou krocích**: prodej a vyřazení.

Z daňového hlediska je výnos z prodeje podílu zdanitelným příjmem, ovšem na straně daňově uznatelných nákladů to není tak jednoznačné. U podílů evidovaných na účtech 061 a 062 je daňově uznatelným nákladem nabývací cena tohoto podílu, avšak jen do výše příjmu z jeho prodeje. Nabývací cenu podílu lze navýšit o částku nákladů, které byly prokazatelně vynaloženy jako náklad spojený s držbou tohoto podílu a nebyly do té doby uznány jako náklad na dosažení, zajištění a udržení příjmu. U ostatních podílů zachycených na účtu 063 se jako daňový náklad uznává částka, ve které je daný podíl zachycen v účetnictví v souladu se zákonem o účetnictví.

Nabývání vlastních podílů

Obchodní společnosti mohou za určitých okolností nabývat své vlastní podíly a tehdy musí společnost rozhodnout jak s nabytým podílem naložit. **Vlastní podíly se mohou nabývat** v těchto případech:

- **vyloučením společníka,**
- **zrušením účasti společníkem,**
- **při prohlášení konkurzu na společníka, a**
- **smrtí společníka, když nejsou žádní dědici ani právní nástupci.**

Ve všech těchto případech musí společnost vypořádat vlastní podíl do 6 měsíců od nabytí. Pokud společnost podíl nevypořádá, má povinnost o vlastní podíl snížit svůj základní kapitál. Pokud tak neučiní, může soud nařídit její zrušení s likvidací.

2.3.3 Směnky

Směnka je cenným papírem dluhového charakteru, který je možno vystavit z různých důvodů. Bez ohledu na to, proč směnku vystavujeme, ji považujeme vždy za cenný papír, který představuje právo na zaplacení její směnečné hodnoty. **V účetnictví směnka figuruje jako:**

- **cenný papír,**
- **platební prostředek, a**
- **zajišťovací prostředek.**

Směnka jako cenný papír

O směnce jako cenném papíru se účtuje stejně jako o jiných cenných papírech na účtech účtové skupiny **06 – DFM** a účtové skupiny **25 – Krátkodobé CP a podíly a pořízovaný KFM**. O směnečném úrokovém výnosu se účtuje na výnosový účet **662 – Úroky**. Prodej směnky se účtuje obdobně jako u jiných cenných papírů.

Při prodeji směnky je daňově uznatelným nákladem pořizovací cena směnky zachycena v účetnictví ke dni prodeje, avšak jen do výše výnosu.

Př. Společnost koupila v říjnu 2009 směnku se splatností v září 2010. směnečný úrok je vyplácen kvartálně ve výši 1,5% p.q. Společnost směnku prodala v dubnu 2010.

Číslo	Text	Částka	MD	D
Rok 2010				
1	Pořízení směnky	1 000 000	258	221
2	Úrokový výnos za poslední čtvrtletí - nárok	15 000	258AÚV	662
Rok 2011				
3	Obdržení úrok	15 000	221	258AÚV
4	Obdržení úrok za první čtvrtletí	15 000	221	662
5	Prodej směnky	1 000 000	378	666
6	Vyřazení směnky z evidence	1 000 000	561	258

Zdroj: vlastní zpracování

Směnka jako platební prostředek

O směnce jako platebním prostředku hovoříme tehdy, je-li vystavena jako protiplnění dlužného závazku, resp. pohledávky. Takto vystavené směnky oceňujeme pořizovací cenou,

kteřou zde je hodnota pohledávky, resp. závazku. Směnečný věřitel účtuje o směnce v účtové skupině **06 – DFM** nebo ve skupině **25 – Krátkodobé CP a podíly a pořizovaný KFM**. Naproti tomu směnečný dlužník o směnce účtuje v účtové skupině **47 – Dlouhodobé závazky**, nebo v účtové skupině **32 – Závazky**.

V případě prodeje je daňově uznatelným nákladem nabývací cena směňky v účetnictví ke dni prodeje, avšak maximálně do výše příjmu z jejího prodeje.

Eskontní úvěr

Směnečný věřitel má možnost před splatností směňky požádat banku o poskytnutí eskontního úvěru, který je krytý směňkou. Pokud banka přistoupí k poskytnutí eskontního úvěru, převede účetní jednotce na vrub účtu **221 – Bankovní účty**, částku poskytnutého úvěru, souvztažně s přeúčtováním směňky ve prospěch účtu **232 – Eskontní úvěry**. Úroky spojené s eskontním úvěrem si banka zpravidla odúčtuje předem z poskytnutého úvěru a nazýváme je diskontem. Současne musíme směňku přeúčtovat z majetkového účtu na pohledávku **313 – Pohledávky za eskontované CP**, kdy tuto pohledávku oceníme sumou jmenovité hodnoty směňky a směnečného úroku. Úroky z eskontního úvěru jsou daňově uznatelným nákladem. Pokud je úvěr poskytován na přes rok je nutno úrokový náklad časově rozlišit.

Po zaplacení směňky směnečným dlužníkem zašle banka avízo o splacení a tehdy může společnost eskontní úvěr vyřadit z účetnictví. V případě neuhrazení směňky je společnost povinná bance eskontní úvěr splatit a zavést si směňku zpět do svého účetnictví.

Př. Společnost prodala jiné společnosti zboží za 100 000 Kč. Faktura je splatná do 30. 11. 2010. Po dohodě byla pohledávka uhrazená směňkou splatnou do 31. 12. 2011., znějící na částku 106 000 (úrok 6% p.a.). S tím, že 1. 3. 2011 byla směňka předána bance oproti poskytnutí eskontního úvěru s diskontem 8 000 Kč. Dlužník směňku uhradil 30. 11. 2011

Číslo	Text	Částka	MD	D
Rok 2010				
1	Vystavená faktura za zboží	100 000	311	604
2	Úhrada zboží směňkou	100 000	258	311
3	Úrokový výnos 2010	500	258	662
Rok 2011				
3	Předložení směňky bance k eskontu	106 000	313	258
4	Poskytnutí eskontního úvěru	106 000		232
		98 000	221	
		8 000	562	
5	Avízo banky o úhradě směňky	106 000	232	313
6	Úrokový výnos 2011	5 500	258	662

Zdroj: vlastní zpracování

Směnka jako zajišťovací prostředek

O směnkách jako zajišťovacím prostředku se účtuje pouze na podrozvahových účtech.

Výnos z držení směnek

U směnek se setkáváme s několika druhy výnosů, a podle toho **směnky členíme**, na:

- **bezúročnou směnku,**
- **diskontovanou směnku,** a
- **směnku s úrokovou doložkou.**

Bezúročná směnka

Jak její název napovídá, s její držbou nejsou spojeny žádné úrokové výnosy. Účtování této směnky je nejjednodušší, jelikož se při vzniku jen zaúčtuje a při splacení vyřadí z majetku účetní jednotky.

Diskontovaná směnka

Je směnkou, jejíž jmenovitá hodnota je vyšší, než byla původní pohledávka. Rozdíl mezi těmito dvěma hodnotami je považován za úrokový výnos, který je nutno časově rozlišit, podle doby jejího držení.

Směnka s úrokovou doložkou

Jedná se o směnku, jejíž jmenovitá hodnota je shodná s hodnotou pohledávky, na jejímž základě byla vystavena, ovšem obsahuje směnečné ujednání o výši úroků z ní plynoucích. Tyto úroky se také časově rozlišují, až do doby její splatnosti.

2.3.4 Dluhopisy

Dluhopis je cenný papír dluhového charakteru, který bývá obvykle obchodován na burze cenných papírů. Oblast dluhopisů je podrobně upravena zákonem o dluhopisech. Obchodování s dluhopisy má několik odlišností od obchodování s kapitálovými cennými

papíry, protože nás moc nezajímá zisk plynoucí z kursového pohybu, ale spíše pravidelný výnos z dluhopisu plynoucí, s ohledem na jeho rizikovost.

Mezi nejčastější investory do dluhopisů patří institucionální investoři, jako jsou banky, pojišťovny, investiční společnosti nebo fondy.

Pořízení dluhopisů

Pořízení dluhopisů se účtuje buďto na vrub účtu **043 – Pořízení DFM**, resp. **259 – Pořizování KFM**, pokud v souvislosti s pořízením vznikly další související náklady, nebo rovnou na příslušný majetkový účet **065 – Dluhové CP držené do splatnosti**, resp. na účet **256 – Dluhové CP se splatností do jednoho roku držené do splatnosti**, přičemž je možné dluhopis také zaúčtovat na účet **253 – Registrované dluhové CP k obchodování**, a souvztažně ve prospěch bankovního účtu nebo závazku.

Úrokové příjmy z držení dluhopisu se zdaňují rozdílně u fyzických a právnických osob. U fyzických osob se uplatňuje srážková daň 15%, a naproti tomu u právnických osob vstupují tyto příjmy do všeobecného základu daně.

V průběhu držení dluhopisu se časově rozlišují naběhlé úrokové výnosy, pokud držba dluhopisu trvá déle než jedno účetní období. Naběhlý, neboli alikvotní úrokový výnos zachytíme na vrub analyticky rozlišeného majetkového účtu 065AÚV, resp. 256AÚV, popř. 253AÚV a ve prospěch výnosového účtu **662 – Úroky**. Takto zachycujeme naběhlý úrokový výnos až do doby jeho splatnosti, kdy dojde k výplatě úroku, zvýšením např. bankovního účtu, souvztažně se snížením majetkového analyticky rozlišeného účtu, kde je naběhlý úrok kumulován.

V závislosti na **pořizovací ceně** členíme dluhopisy do tří skupin:

- **dluhopisy v pari,**
- **dluhopisy nad pari,** a
- **dluhopisy pod pari.**

Dluhopis v pari znamená, že se jeho pořizovací cena rovná jeho jmenovité hodnotě a případnému naběhlému alikvotnímu úroku.

Př. Společnost koupila 1. 4. 2010 dluhopis za 101 500 Kč, který byl emitovaný 1. 1. 2010, je splatný k 31. 12. 2010 a jeho jmenovitá hodnota je 100 000 Kč. Úrok ve výši 6% p.a. je splatný k datu splatnosti.

Výpočet ročního kuponu = $100\,000 \cdot 6\% = 6\,000$ Kč

Úrok 1/2010 – 3/2010 = 1 500 Kč

Úrok 4/2010 – 12/2010 = 4 500 Kč

Hodnota prémie = $101\,500 - 1\,500 - 100\,000 = 0$

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Nákup dluhopisu	101 500 1 500 100 000	256AÚV 256	221
2	Úrokový výnos	4 500	256AÚV	662
3	Úhrada dluhopisu	106 000 100 000 6 000	221	256 256AÚV

Zdroj: vlastní zpracování

Dluhopis nad pari je dluhopis, jehož pořizovací cena je vyšší než jeho jmenovitá hodnota a případný alikvotní úrok. U tohoto dluhopisu je nutno časově rozlišovat úrokovou prémii, kterou rovnoměrně v každém období převádíme na vrub nákladového účtu **566 – Náklady z finančního majetku** a ve prospěch majetkového účtu, na kterém daný dluhopis evidujeme.

Př. Společnost koupila 1. 4. 2010 dluhopis za 102 000 Kč, který byl emitovaný 1. 3. 2010 a je splatný k 31. 8. 2010 a jeho jmenovitá hodnota je 100 000 Kč. úrok ve výši 6% p.s. je splatný k datu splatnosti.				
Výpočet výše úroku = $100\,000 \cdot 6\% = 6\,000$ Kč Úrok 3/2010 = 1 000 Kč Úrok 4/2010 – 8/2010 = 5 000 Kč Hodnota prémie = $102\,000 - 1\,000 - 100\,000 = 1000$				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Nákup dluhopisu	102 000 1 000 101 000	256AÚV 256	221
2	Rozpuštění prémie do nákladů	1 000	566	253
3	Úrokový výnos	5 000	256AÚV	662
4	Úhrada dluhopisu	106 000 100 000 6 000	221	256 256AÚV

Zdroj: vlastní zpracování

Dluhopisem pod pari rozumíme dluhopis, jehož pořizovací cena je nižší než jmenovitá hodnota dluhopisu a výše naběhlého alikvotního úroku. U těchto dluhopisů je nutno časově rozlišenou premií rovnoměrně zaúčtovat ve prospěch výnosového účtu **665 – Výnosy z DFM**, resp. **666 – Výnosy z KFM**, a na vrub majetkového účtu, kde jsou tyto dluhopisy zaúčtovány.

Př. Společnost koupila 1. 9. 2010 dluhopis za 101 000 Kč, který byl emitovaný 1. 7. 2010 a je splatný k 30. 6. 2011 a jeho jmenovitá hodnota je 100 000 Kč. úrok ve výši 12% p.a. je splatný k datu splatnosti.				
Výpočet výše úroku = $100\,000 \cdot 12\% = 12\,000$ Kč Úrok 7/2010 – 8/2010 = 2 000 Kč Úrok 9/2010 – 12/2010 = 4 000 Kč Úrok 1/2011 – 6/2011 = 6 000 Kč Hodnota prémie (diskontu) = $101\,000 - 2\,000 - 100\,000 = -1000$ Čistá pořizovací cena = $101\,000 - 2\,000 = 99\,000$				

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Nákup dluhopisu	101 000 2 000 99 000	256AÚV 256	221
2	Amortizace diskontu ($4/10 \cdot 1\,000$)	400	256	666
3	Úrokový výnos	4 000	256AÚV	662
Rok 2011				
4	Úrokový výnos	6 000	256AÚV	661
5	Amortizace diskontu ($6/10 \cdot 1\,000$)	600	256	666
6	Úhrada dluhopisu	112 000 100 000 12 000	221	256 256AÚV

Zdroj: vlastní zpracování

Prodej dluhopisů

Prodej dluhopisů není úplně běžnou operací, jelikož jak jsme si dříve řekli, dluhopisy nakupujeme hlavně kvůli stalého výnosu z jejich držení. Ale mohou také samozřejmě nastat situace, kdy chceme daný dluhopis prodat, zvláště je-li to pro nás výhodné, nebo když prostředky v něm vložené potřebujeme na realizaci jiné operace. Při prodeji se jedná hlavně o operace prodeje a vyřazení. Při prodeji nám vznikne zpravidla pohledávka, souvztažně s výnosem na účtu **661 – Tržby z prodeje cenných papírů a podílů**. Při vyřazení dochází ke snížení majetkového účtu, kde je dluhopis evidován, a souvztažně vzniká náklad na účtu **561 – Prodané cenné papíry a podíly**. Také je nutno vyřadit případný oceňovací rozdíl z majetkového účtu, souvztažně s nákladovým účtem **564 – Náklady z přecenění CP**, u krátkodobých dluhopisů, nebo s účtem **414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků**.

Př. Společnost koupila 1.12.2010 dluhopis za výhodnou částku 510 000 Kč. Tento dluhopis je splatný 1.1.2015, a má jmenovitou hodnotu 500 000 Kč. Dluhopis má kuponový výnos 6% p.a., kdy je kupon splatný vždy k 1.lednu. Společnost má v úmyslu držet dluhopis do první výplaty úroku a další měsíc jej prodat za částku 502 500 Kč. K 31.12.2010 činila reálná hodnota držené akcie 530 000 Kč.

Výpočet výše úroku = $500\,000 \cdot 6\% = 30\,000$ Kč

Úrok 1/2010 – 11/2010 = 27 500 Kč

Úrok 12/2010 = 2 500 Kč

Úrok 1/2011 = 2 500 Kč

Hodnota prémie (diskontu) = $510\,000 - 27\,500 - 500\,000 = -17\,500$

Čistá pořizovací cena = $510\,000 - 27\,500 = 482\,500$

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Nákup dluhopisu	510 000 27 500 482 500	253AÚV 253	221
2	Amortizace diskontu ($1/60 \cdot 17\,500$)	292	253	666

3	Úrokový výnos 12/2010	2 500	253AÚV	662
4	Přecenění na RH (530 000 – 512 792)	17 208	253OR	664
Rok 2011				
5	Úrok za rok 2010	30 000	221	253AÚV
6	Amortizace diskontu ($1/60 \cdot 17\,500$)	292	253	666
7	Prodej dluhopisu	502 500	378	661
8	Vyřazení dluhopisu z evidence	483 084	561	253
		17 208	564	253OR

Zdroj: vlastní zpracování

3. ÚČETNÍ OPERACE S CENNÝMI PAPÍRY PODLE IAS/IFRS

3.1 Prezentace finančních nástrojů

Prezentace cenných papírů je **upravena standardem IAS 32 – Finanční nástroje – prezentace**. Standard definuje finanční nástroje obecně jako kontrakty, které mají za následek vznik finančního aktiva, resp. finančního závazku. Kontrakt (smlouva), zde vyjadřuje dohodu mezi více stranami, která má jasné ekonomické důsledky, zpravidla vynutitelné zákonem.

Finanční nástroje se člení na **dvě základní skupiny**, a to:

- **dluhové nástroje**, a
- **nástroje vlastního kapitálu (kapitálové nástroje)**.

Pokud mezi tyto skupiny finančních nástrojů zakomponujeme také vlastníka a věřitele, můžeme toto rozšířené členění znázornit pomocí následujícího schématu.

Schéma 3.1 Základní druhy finančních nástrojů z pohledu smluvních stran a vykazování

Věřitel, vlastník, strana kontraktu	Dlužník emitent, strana kontraktu	
Finanční aktivum	Finanční závazek	Dluhový nástroj (dluhopis)
Finanční aktivum	Vlastní kapitál	Nástroj vlastního kapitálu (akcie, podíly)
Vlastník	Emitent	

Zdroj: Svitek (2008)

V účetnictví účetní jednotky, jakožto jedné strany kontraktu, **může být finanční nástroj vykázan jako:**

- **finanční aktivum**,
- **finanční závazek**, a
- **nástroj vlastního kapitálu**.

Nástroje vlastního kapitálu jsou jakékoliv obchody, které ukazují na zvýšení podílu na aktivech účetní jednotky, snížených o její závazky.

Finanční aktiva postačí pro okruh této problematiky charakterizovat, že se jedná o peníze, držené nástroje vlastního kapitálu jiné účetní jednotky (akcie, podíly), nakoupené

dluhové cenné papíry (dluhopisy), které jsou splatné buď hotovostí, nebo jiným finančním nástrojem.

Finančním závazkem můžeme chápat situaci, kdy jsme povinni věřiteli uhradit závazek v penězích nebo jiným finančním nástrojem (např. z titulu námi emitovaných dluhopisů).

Finanční nástroje, které nespadají do působnosti IAS 32 a IAS 39

Existují některé druhy finančních nástrojů, které jsou z působnosti těchto standardů vyloučeny, jelikož jsou upraveny jinými standardy. Pro názornost zde uvedu pouze některé, jako jsou:

- **účasti v dceřiných, společných a přidružených podnicích** (*IAS 27 – Konsolidovaná a Individuální účetní závěrka, IAS 28 – Investice v přidružených podnicích, IAS 31 – Společné podnikání*);
- **nástroje vlastního kapitálu z pohledu emitenta**, a to v případech, které jsou upraveny standardem *IFRS 2 – Platby založené na akcích*.

3.2 Vykazování nástrojů vlastního kapitálu

3.2.1 Operace vypořádané nástroji vlastního kapitálu

Podle podmínek, za jakých jsou transakce vypořádávány nástroji vlastního kapitálu, o nich účtujeme, jako o

- **nástrojích vlastního kapitálu**, nebo o
- **finančních aktivech**, resp. **závazcích**.

Aby bylo možno transakci s nástroji vlastního kapitálu vykazovat jako položku vlastního kapitálu, nesmí obsahovat smluvní závazek emitenta, aby byl uhrazen variabilním počtem vlastních akcií, přičemž variabilním proto, jelikož předem nevíme, jaká bude v době vypořádání transakce tržní hodnota těchto akcií, které zde figurují jako platidlo.

Za **finanční aktivum** se považují transakce, které se vypořádávají vlastními akciemi účetní jednotky. V případě přijetí úhrady vlastními akciemi věřitele, je nutno mít na paměti, že vlastní akcie budou v rozvaze vykazovány jako záporná položka vlastního kapitálu.

Př. Společnost Azuro a.s. prodala společnosti Bayer a.s. zboží za 1 000 000 Kč, které může být uhrazeno variabilním počtem vlastních akcií společnosti Azuro a.s.				
Účtování u věřitele (Azuro a.s.)				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Prodej zboží - výnos	1 000 000	311	604
2	Výdej zboží ze skladu v PC	800 000	504	132
3	Úhrada zboží vlastními akciemi Azuro a.s.	1 000 000	252	311

Zdroj: vlastní zpracování

Za položku **vlastního kapitálu** by se transakce vypořádána nástroji vlastního kapitálu považovala tehdy, pokud by bylo smluvně ujednáno, že transakce musí být vypořádána fixním počtem vlastních akcií věřitele. Účtování se zde provádí na vrub vlastního kapitálu a ve prospěch příslušného majetkového účtu. V případě, že by s sebou pohledávka nesla úrok splatný v hotovosti, bylo by o něm účtováno jako o finančním aktivu.

Př. Společnost Azuro a.s. poskytla 1.7.2010 společnosti Bayer a.s. dvouroční půjčku 250 000 Kč, které bude uhrazena 100 ks vlastních akcií věřitele. Roční úrok byl sjednán ve výši 5% p.a. a je splatný vždy k 1.7.				
Účtování u věřitele (Azuro a.s.)				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Poskytnutí půjčky	250 000		252
	SH půjčky	226 757	252	
	SH dlužných úroků	23 243	378	

Zdroj: vlastní zpracování

Jako **finanční závazek** považujeme transakci vypořádanou nástroji vlastního kapitálu v případě, že účetní jednotka má možnost smluvní závazek uhradit variabilním počtem svých vlastních akcií, kdy se hodnota vlastního kapitálu zvýší o jmenovitou hodnotu akcií a hodnota, která ji převyšuje, se zaúčtuje ve prospěch emisního ážia. Tento postup platí, pokud by dlužník akcie nově emitoval. Pokud by se úhrada uskutečnila vlastními akciemi dlužníkem drženými, účtovalo by se na vrub příslušného závazkového účtu a ve prospěch vlastních akcií.

Př. Společnost Azuro a.s. koupila od společnosti Bayer a.s. zboží za 1 000 000 Kč, které může být uhrazeno variabilním počtem vlastních akcií společnosti Azuro a.s. Tržní cena akcie je 2 000 Kč, JH akcie je 1 000 Kč.				
Účtování u dlužníka (Azuro a.s.)				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Nákup zboží	1 000 000	132	321
2a	Úhrada vlastními akciemi (nová emise)	1 000 000	321	252
		500 000		412
2b	Úhrada drženými vlastními akciemi	1 000 000	321	252

Zdroj: vlastní zpracování

Na závěr je nutno zmínit, že pokud jsou fixním počtem vlastních akcií hrazeny nefinanční položky, nejsou tyto operace řešeny v IAS 32 – *Finanční nástroje*, ale je tento postup upraven IFRS 2 – *Platby založené na akcích*.

3.2.2 Účtování nástrojů vlastního kapitálu

V souvislosti s dividendami, podíly na zisku, zisky a ztrátami z obchodování, apod., se z pohledu emitenta účtuje podle toho, zdali je daný nástroj vykazován jako **nástroj vlastního kapitálu** nebo **finanční závazek**.

O **nástroje vlastního kapitálu** se jedná tehdy, když emitované finanční nástroje neobsahují smluvní závazek být uhrazeny peněžně, resp. pomocí jiných finančních nástrojů, a v takovém případě se výše uvedené operace účtují v rámci vlastního kapitálu.

Naproti tomu za **finanční závazky** považujeme nástroje vlastního kapitálu, které mají smluvně závaznou úhradu v hotovosti, resp. jiným finančním nástrojem, a to včetně případného úroku. Jestliže se tato povinnost nevztahuje také na úroky, jedná se o složený finanční nástroj, kterým je například konvertibilní dluhopis. V případě vykazování nástrojů vlastního kapitálu, jako finančního závazku, se výše zmíněné operace účtují v rámci výsledku hospodaření.

U **nástrojů vlastního kapitálu** se v průběhu jejich držby neúčtuje o změnách reálné hodnoty. Tyto změny se promítají do vlastního kapitálu až okamžikem transakce, kdy je nutno tyto změny korigovat o účinky daně z příjmů.

Nákupem vlastních akcií dochází vždy ke vzniku položky snižující výši vlastního kapitálu, kdy nezáleží na důvodu jejich držby.

Př. Společnost Azuro a.s. nakoupila své vlastní akcie v objemu 2 000 000 Kč a poté je prodala se ziskem za 2 200 000 Kč. Platby provedeny skrze BÚ.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Pořízení vlastních akcií	2 000 000	252	221
2	Prodej vlastních akcií	2 200 000	221	
		2 000 000		252
		200 000		412
3	Splatná daň ze zisku z prodeje	40 000	412	34x

Zdroj: vlastní zpracování

Pokud s sebou operace s nástroji vlastního kapitálu (vlastními akciemi) nesou další doprovodné transakční náklady, účtují se jako položka snižující vlastní kapitál, s ohledem na daň z příjmů.

Mezinárodní standardy blíže nespecifikují, kdy se položky vlastního kapitálu prvotně oceňují, tím pádem se sleduje, kdy jsou splněny podmínky na opačné straně zaúčtování. Při

nákupu na trhu to je okamžikem úhrady a při emisi akcií je to buď okamžikem vkladu, nebo vznikem pohledávky z nesplacených vkladů.

Př. Společnost Azuro a.s. potřebuje nutně získat kapitál a rozhodla se tak učinit emisí nových akcií v celkovém objemu 5 000 000 Kč, kde 1 000 000 Kč tvoří emisní ážio a 50 000 Kč náklady spojené s emisí.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Úhrada 90% emitovaných akcií	5 000 000		367
		4 500 000	221	
		500 000	353	
2	Úhrada nákladů spojených s emisí	50 000	367	221
3	Zrušení závazků po zápisu zvýšení ZK do ObchR	4 950 000	367	
	Zvýšení ZK	4 000 000		411
	Emisní ážio	1 000 000		412
	Transakční náklady	50 000	412	
	Daňový efekt	10 000	34x	412

Zdroj: vlastní zpracování

3.3 Portfolia finančních nástrojů

Touto problematikou se zabývá **IAS 39 – Finanční nástroje – vykazování a oceňování**. Standard rozděluje finanční aktiva podle způsobu jejich oceňování a přeceňování, jak můžeme vidět na následujícím schématu

Schéma 3.2 – portfolia finančních nástrojů – podle stran rozvahy

Finanční aktiva	
Finanční aktiva oceňovaná reálnou hodnotou přes výsledek hospodaření	
Finanční aktiva určená k prodeji	
Investice držené do splatnosti	
Poskytnuté úvěry a pohledávky	
Finanční závazky	
Finanční závazky oceňované reálnou hodnotou přes výsledek hospodaření	
Ostatní finanční závazky	

Zdroj: Svítek (2008)

3.3.1 Finanční aktiva a závazky oceňované reálnou hodnotou přes výsledek hospodaření

I když se zde jedná de facto o **dvě skupiny aktiv**, kterými jsou:

- **Finanční aktiva a závazky určené k obchodování**, a
- **Finanční aktiva a závazky určené účetní jednotkou na ocenění v RH přes VH při prvotním vykázání**,

nebudu je zde definovat samostatně, protože používají tentýž způsob oceňování.

Finanční aktiva a závazky určené k obchodování

Jedná se o finanční nástroje pořízené ze spekulativních důvodů. Ani tak nezáleží na horizontu, po který budou držena, nýbrž na účelu jejich držby.

Jak pro finanční aktiva, tak i pro finanční závazky platí stejná charakteristika. Takovými finančními závazky jsou například emitované dluhové nástroje, které máme v úmyslu v krátkém období na základě pohybu tržních cen nakoupit zpět.

Finanční aktiva a závazky určené účetní jednotkou na ocenění v RH přes VH při prvotním vykázání

Do skupiny s tímto oceněním může účetní jednotka zařadit jen takové finanční nástroje, kde tímto oceněním získáme hodnověrnější informace, tím že dojde k odstranění účetního nesouladu při účtování souvisejících finančních nákladů, a tím, že se skupina finančních nástrojů oceňuje reálnou hodnotou.

V některých případech není možné finanční nástroj zařadit do této skupiny, jedná-li se o investice do nástrojů vlastního kapitálu, které nejsou obchodovány na veřejném trhu a jejich tržní hodnota se tudíž stanovuje jen velmi obtížně.

Odstranění účetního nesouladu při účtování souvisejících finančních nástrojů

Podmínka říká, že pokud určíme finanční nástroj na ocenění RH s dopadem na VH, musí se odstranit nebo alespoň omezit nesoulad v oceňování, příp. vykazování, na rozdílném základě.

Účetní nesoulad může být způsoben například rozdílným oceňováním portfolií v rozvaze. Oceňujeme reálnou nebo umořovanou hodnotou, umořovanou hodnotou s vlivem na úrokový výnos, resp. náklad, a nakonec dopad přecenění na VK nebo VH.

Finanční nástroje řazené a vnitřně hodnocené na základě reálné hodnoty

Zde tato podmínka konkrétně znamená, že tato skupina se řídí a hodnotí na základě zvolené investiční strategie, s ohledem na riziko.

3.3.2 Investice držené do splatnosti

Za investice držené do splatnosti se považují nederivátová finanční aktiva, s fixním nebo variabilním výnosem, s danou dobou splatnosti, které účetní jednotka má v úmyslu držet až do jejich splatnosti, a jiné investice, které nejsou určené na ocenění RH přes VH, resp. určené na prodej, přičemž nesplňují definici poskytnutých úvěrů a pohledávek, tzn., že aby mohli být investicemi drženými do splatnosti, musejí být obchodovány na veřejném trhu. I když jsou tyto finanční nástroje obchodované na veřejném trhu, neoceňujeme je RH, jelikož nemáme úmysl s nimi obchodovat, a tím pádem je oceňujeme umořovanou hodnotou. Dalším rozdílem mezi investicemi drženými do splatnosti a poskytnutými úvěry a pohledávkami je aplikace sankčních ustanovení, kdy se tato ustanovení aplikují v případě prodeje investic držených do splatnosti, přičemž poskytnuté úvěry a pohledávky je možno prodávat bez postihu.

Sankční ustanovení

Pokud účetní jednotka zařadí finanční nástroj jako investici drženou do splatnosti, nemůže jej v běžném účetním období nebo ve dvou předcházejících obdobích prodat nebo překlasifikovat, tj. změnit záměr držby, a to ve větším, než nevýznamném objemu, který je možno si stanovit například do 10% objemu portfolia. Objem transakce se neporovnává pouze k danému druhu nástroje, nýbrž k celému portfoliu.

Při uplatnění sankčních ustanovení se zbylá část portfolia investic držených do splatnosti překlasifikuje na portfolio finančních nástrojů určených k prodeji, kde se finanční nástroje přeceňují RH s dopadem na VK. Po dvou letech po tomto překlasifikování je možno opětovně zařadit finanční aktiva do portfolia investic držených do splatnosti a to včetně nových investic, jež splňují podmínky pro zařazení do portfolia investic držených do splatnosti.

Existují také některé výjimky, kdy se **sankční ustanovení neuplatňují**, a to když:

- se, blíží okamžik splatnosti finančního nástroje,
- je již splacené téměř celé finanční aktivum, a
- tuto událost nemůže účetní jednotka ovlivnit.

Do skupiny investic držených do splatnosti patří především dluhopisy a jiné dluhové cenné papíry.

3.3.3 Poskytnuté úvěry a pohledávky

Jde o nederivátová finanční aktiva, s fixním nebo variabilním úrokem, s danou dobou splatnosti, neobchodovanými na veřejném trhu, přičemž se při jejich prvotním vykázání neocenily v RH s dopadem na VH nebo jako finanční aktiva určená k prodeji.

Do tohoto portfolia řadíme především úvěry, dluhové cenné papíry neobchodované na veřejném trhu, pohledávky z obchodního styku, ale také nakoupené pohledávky, úvěry a směnky.

Aby mohl být finanční nástroj zařazen do tohoto portfolia, nesmí z něj plynout riziko, že nebude uhrazena jeho celá částka, z důvodu jiného, než je platební neschopnost dlužníka.

3.3.4 Finanční aktiva určená k prodeji

Finančními aktivy určenými k prodeji rozumíme nederivátová finanční aktiva, která jsou určená k prodeji, nebo je účetní jednotka nezařadila do portfolia oceňovaného RH s dopadem na VH, investic držných do splatnosti ani jako úvěry a pohledávky.

Do portfolia finančních aktiv určených k prodeji se automaticky zařazují všechny finanční nástroje, které nelze zařadit do žádného z ostatních portfolií. Bez dalšího zkoumání zde řadíme veškeré akcie a jim podobné instrumenty, jež neoceňujeme RH s dopadem na VH. Jedná se tedy o investice do společností, kde vlastníme nevýznamný podíl na jejím základním kapitálu.

3.3.5 Přesuny mezi portfolii finančních nástrojů

Na straně finančních závazků nejsou přesuny mezi portfolii možné vůbec. Oproti tomu **na straně finančních aktiv** jsou možné **jen v těchto případech**, a to:

- **z portfolia aktiv držných do splatnosti do portfolia finanční aktiva určena k prodeji**, z důvodu:
 - změny záměru držet aktivum do splatnosti;
 - překlasifikací zbylé části portfolia, při použití sankčních ustanovení.
- **z portfolia aktiv určených k prodeji do portfolia aktiv držných do splatnosti**, z důvodů:
 - změny záměru držet aktivum do splatnosti, pokud je vhodnější ocenění umořovanou hodnotou, než reálnou hodnotou;

- uplynutím doby dvou účetních období od uplatnění sankčních ustanovení.
- Dále je možný přesun **z portfolia finančních aktiv určených k prodeji a poskytnutých úvěrů a pohledávek**, a naopak. Tato možnost není ve standardu blíže upravena, používáme ji tedy v případech, kdy je vhodnější použití umořované hodnoty, namísto reálné hodnoty, a naopak.

Při překlasifikování z portfolia přeceňovaného umořovanou hodnotou, do portfolia oceňovaného reálnou hodnotou, se jejich rozdíl zachytí jako položka vlastního kapitálu (rozdíly z přecenění). Umořovaná hodnota, jako součást účetní hodnoty aktiva, přeřazeného do aktiv určených k prodeji, zůstává nezměněna a účtuje se z ní úrokový výnos původní efektivní úrokovou mírou.

Současná reálná hodnota se k datu překlasifikování aktiva stává umořovanou hodnotou a určí se u ní efektivní úroková míra. Suma přecenění na reálnou hodnotu, zachycená ve vlastním kapitálu, do doby překlasifikování aktiva, se umořuje metodou efektivní úrokové míry, stejně jako diskont, resp. prémie. Pokud dojde ke zjištění snížení hodnoty aktiva, zůstatková hodnota oceňovacího rozdílu, vykázána ve vlastním kapitálu, se přeúčtuje do nákladů, obdobně jako u portfolia určeného k prodeji.

Př. Společnost nakoupila dluhopis, který měla záměr držet do splatnosti, ale z důvodu možné potřeby volných financí se jej rozhodla překlasifikovat na aktivum určené k prodeji. Údaje o dluhopisu:

- umořovaná hodnota dluhopisu – 3 500 000 Kč
- reálná hodnota dluhopisu k okamžiku překlasifikování – 3 700 000 Kč => vyšší efektivní úroková míra, než současná požadovaná výnosnost

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Přesun UH mezi portfolii	3 500 000	253UH	065
2	Zúčtování výnosu z přecenění na RH	200 000	253RH	414

Zdroj: vlastní zpracování

Př. Společnost nakoupila tříletý dluhopis, s ročním kuponem 8% (efektivní úroková míra je také 8%), který kvůli uplatnění sankčních ustanovení měla v portfoliu aktiv určených k prodeji, a nyní po 1,5 roku, kdy končí lhůta pro aplikaci sankčních ustanovení, jej má v úmyslu přesunout do portfolia aktiv držených do splatnosti.

- jmenovitá hodnota dluhopisu, zároveň také cena pořízení, činí – 3 500 000 Kč

Údaje o dluhopisu v portfoliu aktiv určených k prodeji ke dni přesunu:

UH v portfoliu aktiv určených k prodeji = $3\,500\,000 \cdot 1,08^{0,5} = 3\,637\,306,68$ ($1,08^{0,5}$ = mocinná metoda)

Reálná hodnota = 3 735 602,09 Kč

Sazba z výnosové křivky na 1,5 roku = 6%

Doba do splatnosti	0,5	1,5	Celkem
Cash flow	280 000	3 780 000	
Diskontované cash flow	$280000/1,06^{0,5}=271960,04$	$3780000/1,06^{1,5}=3463642,05$	3 735 602,09
Oceňovací rozdíl z přecenění portfolia k prodeji		$3\,735\,602,09 - 3\,637\,306,68 = \mathbf{98\,295,41}$	
Ocenění umořovanou hodnotou v portfoliu aktiv držných do splatnosti po překlasifikaci			
Efektivní úroková míra = 6%			

Období	Umořovaná hodnota	Úrokový výnos	Splátka	Umořovaná prémie
Přesun	3 735 602,09			
0,5	3735602,09- 280000+110435,64 = 3 566 037,73	$3735602,09 \cdot (1,06^{0,5} - 1)$ = 110 435,64	280 000	(3637306,68-3500000) +110435,64-280000 = -32 257,68
1,5	3566037,73- 3780000+213962,26= 0	$=3566037,73 \cdot (1,06 - 1)$ = 213 962,26	3 780 000	213962,26-280000 = -66 037,74
Číslo	Text	Částka	MD	D
x	PS aktiva určeného k prodeji v UH	3 637 306,68	253	-
x	PS aktiva určeného k prodeji (přecenění na RH)	98 295,41	253OR	-
x	PS oceňovací rozdíl (přecenění na RH)	98 295,41	-	414
1	Přesun z portfolia k obchodování do portfolia drženého do splatnosti	3 637 306,68 3 735 602,09 98 295,41	065	253 253OR
2	Časové rozlišení kuponu (první pololetí) v portfoliu na prodej	137 306,68	-	662
3	Časové rozlišení kuponu v portfoliu do splatnosti	110 435,64 213 962,26	065	662
4	Splátky dluhopisu	280 000 3 780 000	221	065
5	Umořování prémie ve VK	32 257,68 66 037,74	414	662

Zdroj: Svitek (2008)

3.4 Oceňování finančních nástrojů

IAS 39 používá pro oceňování finančních nástrojů **dva základní druhy hodnot**, a to:

- **umořovanou hodnotu**, a
- **reálnou hodnotu**.

Umořovaná hodnota a efektivní úroková míra

Umořovaná hodnota se používá **převážně u dluhových instrumentů**. Z hlediska portfolií finančních nástrojů **jde o následné oceňování portfolií**:

- finančních aktiv držených do splatnosti,
- poskytnutých úvěrů a pohledávek,
- dluhových nástrojů určených k prodeji, a
- finančních závazků neoceňovaných v RH s dopadem na VH.

Umořovaná hodnota	=	hodnota ocenění při pořízení
	-	splátky jistiny
	+/-	kumulativní umořování rozdílu mezi hodnotou při pořízení a splatnou sumou, realizovanou prostřednictvím efektivní úrokové míry
	-	snížení hodnoty, buďto přímo nebo prostřednictvím opravných položek

Při pořízení se všechny finanční nástroje oceňují reálnou hodnotou, kterou se zde rozumí cena pořízení, navýšená o náklady přímo přiřaditelné k pořízení daného nástroje (transakční náklady). O tyto transakční náklady se nezvyšuje cena pořízení u finančních aktiv a závazků oceňovaných v RH s dopadem na VH. Nejběžnějšími transakčními náklady jsou hlavně poplatky, provize, daně z převodu finančních nástrojů, aj.). Není podmínkou, aby byly transakční náklady uhrazeny okamžitě při transakci.

Efektivní úroková míra

Metoda efektivní úrokové míry, **je jednou z metod výpočtu umořované hodnoty** a metoda pro alokaci úrokového výnosu, resp. nákladu, v běžném období, zohledňující všechny poplatky, které jsou podle IAS 18 její součástí: transakční náklady, diskonty a prémie.

Standard vychází z toho, že kromě několika případů se dají peněžní toky z finančního nástroje spolehlivě odhadnout. Pokud se peněžní toky odhadnout nedají, používají se smluvní peněžní toky a splatnost.

Diskonty, prémie, poplatky a transakční náklady, vztahující se na období kratší, než je doba splatnosti, se umořují během této doby.

Poplatky zahrnované do výpočtu efektivní úrokové míry jsou uvedeny v příloze IAS 18 – *Provozní výnosy*, jedná se o:

- Poplatky související s poskytnutím nebo obstaráním finančního aktiva;
- Poplatky za poskytnutí úvěrových příslibů;
- Poplatky související s emisí finančních závazků oceňovaných umořovanou hodnotou.

V případě finančních nástrojů v portfoliu oceňovaného RH s dopadem do VH, se tyto poplatky při prvotním vykázání účtují do výnosů, a tudíž nejsou zahrnovány do výpočtu efektivní úrokové míry. Na druhé straně také nevstupují do reálné hodnoty finančního nástroje

při pořízení, pro výpočet umořované hodnoty, ale vstupují ihned do nákladů. **Poplatky, které se vyskytují v průběhu životnosti finančního nástroje**, se účtují rovnou do výnosů, resp. do nákladů.

V souvislosti s efektivní úrokovou mírou se setkáváme s pojmem **celkový diskont**, resp. **prémie**, který v sobě obsahuje veškeré položky upravující prvotní účetní hodnotu finančního nástroje. Celkový diskont, resp. prémie je rozdílem, mezi: prvotním oceněním finančního nástroje a jeho jmenovitou hodnotou.

Celkový diskont, resp. prémie v sobě zahrnuje:

- **Tržní diskont, resp. prémii** – kterým se rozumí rozdíl mezi tržní cenou a jmenovitou hodnotou (cenný papír pouze s diskontním výnosem nebo nedostatečným úrokovým výnosem, spojeným s požadavkem investora o dodatečný úrokový výnos);
- **Transakční náklady** – u věřitele tvoří prémii (snižují úrokový výnos), u dlužníka diskont (zvyšují úrokový náklad);
- **Přijaté poplatky za obstarání aktiva, resp. závazku** – u věřitele tvoří diskont (zvyšují úrokový výnos), u dlužníka tvoří prémii (snižují úrokový náklad);
- **Vloženou opci** – týká se derivátových operací.

Prvotní účetní hodnota, zohledňující celkový diskont, resp. prémii, vyjadřuje efektivní částku, hrazenou při pořízení finančního aktiva nebo získanou při vzniku finančního aktiva.

Schéma 3.3 Určení celkového diskontu, resp. prémie finančního nástroje

Pokud součet: - tržní diskont / + tržní prémie Transakční náklady: + u finančních aktiv / - u finančních závazků Přijaté poplatky: + u finančních závazků / - u finančních aktiv	
> 0 => celková prémie	< 0 => celkový diskont
Věřitel (pořídil finanční nástroj) ji umořuje jako snížení úrokového výnosu	Věřitel (pořídil finanční nástroj) jej umořuje jako zvýšení úrokového výnosu
Dlužník (vznikl mu závazek) ji umořuje jako snížení úrokové nákladu	Dlužník (vznikl mu závazek) jej umořuje jako zvýšení úrokové nákladu

Zdroj: Svitek (2008)

Př. Určení celkového diskontu, resp. prémie

Společnost Azuro a.s. uzavřela u banky smlouvu o termínovaném vkladu ve výši 1 000 000 Kč, na 3 roky, s nadstandardní úrokovou sazbou 4%. Poplatek banky za zřízení vkladu je ve výši 0,1% objemu vkladu, což je 1 000 Kč. Platba bankou finančnímu poradci za zprostředkování vkladu je 300 Kč.

Výpočet celkového diskontu, resp. prémie, pro společnost

+ 1 000 Kč (transakční náklady)

= 1 000 Kč > 0 => celková premie => prvotní účetní hodnota finančního aktiva = 1 001 000 Kč
Výpočet celkového diskontu, resp. premie, pro banku
- 300 Kč (transakční náklady)
+ 1 000 Kč (poplatek za zřízení vkladu)
= 700 Kč > 0 => celkový diskont => prvotní účetní hodnota finančního závazku = 1 000 700 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Příklady na efektivní úrokovou míru budou pro svůj rozsah uvedeny samostatně v příloze č. 1.

Reálná hodnota

Reálnou hodnotou rozumíme částku, za kterou je možno na trhu směnit aktivum nebo vypořádat závazek mezi znalými a ochotnými stranami v nezávislé transakci.

Reálnou hodnotou se oceňují tyto finanční nástroje:

- **při pořízení všechny finanční nástroje, a**
- **nástroje oceňované RH s dopadem na VH a finanční a aktiva určených k prodeji při následném přecenění.**

Je ovšem nutno zmínit, že **reálnou hodnotou se dle požadavku IFRS 7 přeceňují veškerá finanční aktiva**, kdy je tuto hodnotu nutno zveřejňovat v poznámkách účetní závěrky.

V případě, kdy tržní cena, jako východisko pro ocenění reálnou hodnotou, není jednoduše zjistitelná, užije se oceňovacího modelu.

Ocenění reálnou hodnotou podle mezinárodních standardů předpokládá princip pokračování činnosti účetní jednotky, tzn., že není znám a nepředpokládá se záměr její likvidace.

Tržní cena

Nejlepším vyjádřením tržní ceny je její hodnota na organizovaném trhu. Tato definice ovšem platí pouze u nevýznamného objemu držených finančních nástrojů, jelikož v případě realizace obchodu s větším objemem finančního nástroje by to mělo jistý vliv na změnu ceny na finančním trhu. Přičemž ani podmínka významného objemu finančního nástroje není rozhodující, protože i realizace nevýznamného objemu těchto nástrojů může mít vliv na cenu, a to v případě finančních instrumentů, se kterými se obchoduje ve velmi malém objemu.

Reálná hodnota finančního nástroje se při přecenění neupravuje o transakční náklady spojené s vyřazením finančního nástroje při prodeji.

Při obchodování s finančním nástrojem na vícero trzích, se bere vždy ta nejvyšší z uzavíracích cen.

Oceňovací modely

Oceňovací model užíváme tehdy, pokud neexistuje aktivní trh s daným finančním nástrojem. Oceňovací modely se snaží zjistit, jaká by byla cena finančního instrumentu, kdyby se obchodovala na organizovaném trhu.

Abychom mohli stanovit cenu finančního nástroje, potřebujeme k tomu určité vstupy, kterými jsou:

- časová hodnota peněž,
- úvěrové riziko,
- měnové kurzy,
- ceny komodit,
- ceny akcií,
- volatilita,
- riziko předčasného splacení a odstoupení, a
- náklady na obsluhu finančních aktiv a finančních závazků.

Oceňování finančních nástrojů s jinou než tržní úrokovou sazbou

Můžeme se také setkat s případy, kdy se **úroková sazba finančního nástroje liší od běžné tržní sazby**, kde se potom oceňuje tím způsobem, že dluhový nástroj diskontujeme pomocí běžné tržní úrokové míry pro srovnatelné nástroje. Z důvodu odlišné úrokové sazby než je sazba běžná na trhu, se nebude při prvotním ocenění umořovaná hodnota nástroje rovnat sumě transakce. V tomto případě, není-li tato odchylka relevantně odůvodněná, vzniká finanční výnos, resp. náklad.

Př. Společnost Cisco a.s. vydala dluhopis v hodnotě 100 000 Kč, s úrokovou sazbou 5%, se splatností 2 roky. Srovnatelné korporátní dluhopisy jsou úročeny maximálně 3%.			
Peněžní toky, diskontované efektivní (tržní) úrokovou sazbou = 3%			
Rok	1	2	Celkem
Peněžní toky	5 000	105 000	110 000
Diskontované peněžní toky	4 854,37	98 972,57	103 826,94
Prvotní ocenění dluhopisu		103 826,94	
Rok	1	2	
Před splátkou	$103\,826,94 \cdot 1,03 = \mathbf{106\,941,75}$	$101\,941,75 \cdot 1,03 = \mathbf{105\,000}$	

Po splátce	101 941,75	0		
Úrokový náklad	103 826,94 · 0,03 = 3 114,81	3 058,25		
Účtování u emitenta				
Číslo	Text	Částka	MD	D
0	Emitované dluhopisy	103 826,94		473
	Peníze za prodej dluhopisu	100 000	221	
	Náklad	3 826,94	56x	
1	Výplata kupónu	5 000		221
		3 114,81	562	
		1 885,19	473	
2	Výplata kupónu	5 000		221
		3 058,25	562	
		1 941,75	473	
	Výplata jistiny	100 000	473	221

Zdroj: vlastní zpracování, podle vzoru: Svitek (2008)

3.5 Oceňování jednotlivých druhů cenných papírů v členění podle portfolií

3.5.1 Finanční aktiva a závazky oceňovaná reálnou hodnotou přes výsledek hospodaření

Prvotní zaúčtování cenných papírů

Jak jsem již zmínil, tvoří toto portfolio **dvě podskupiny** nástrojů, kterými jsou:

- **aktiva a závazky oceňované RH přes VH**, a
- **finanční aktiva a závazky k obchodování** (podle ČÚS účet 251).

Tyto nástroje se v účetnictví zachytí v okamžiku, kdy se účetní jednotka stává účastníkem smluvního vztahu, kdy okamžik samotné úhrady nehraje roli.

Při prvotním vykázání se nástroje tohoto portfolia oceňují RH, za kterou, je zde možno považovat ekvivalent ceny pořízení, používané v českém účetnictví, přičemž ostatní doprovodné náklady (transakční náklady) se zaúčtují rovnou na vrub finančních nákladů.

Př. Společnost Dallmayr a.s. koupila, ze spekulativních důvodů, akcie za 100 000 Kč a současně s pořízením vznikl poplatek, ve výši 0,8% z hodnoty transakce, za zprostředkování obchodu. Platby za akcie a poplatek byly uhrazeny z EÚ u obchodníka s CP.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Pořízení akcií	100 000	251	221.1
	Poplatek za zprostředkování	800	568	221.1

Zdroj: vlastní zpracování

Pokud nabýváme finanční nástroj, **oceněný pomocí oceňovacího modelu**, oceňujeme jej v transakčních nákladech, ovšem pokud je ocenění stanoveno na základě pouze tržních informací, můžeme ho ocenit v této tržní ceně a tím dosáhnout tzv. zisku/ztráty prvního dne.

Př. Společnost Cisco a.s. koupila na veřejném trhu neobchodované akcie za 100 000 Kč, podle oceňovacího modelu, který vycházel jen z tržních dat, jsme stanovili RH na 98 000 Kč. Jsou splněny podmínky (jen tržní data), vykazujeme ztrátu prvního dne.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Pořízení akcií	98 000	251	
	Závazek	100 000		379
	Náklad prvního dne	2 000	566	

Zdroj: vlastní zpracování

Přecenění (následné ocenění) cenných papírů

Cenné papíry vykazované v tomto portfoliu se přeceňují, jak již název portfolia napovídá, RH s výsledkovým dopadem, tzn. s dopadem do VH.

Př. Společnost Cisco a.s. k rozvahovému dni eviduje akcie, pořízené za 100 000 Kč, které nyní mají reálnou tržní hodnotu 108 000 Kč, resp. 98 000 Kč.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Přecenění akcií k rozvahovému dni (108 000)	8 000	251	664
	Přecenění akcií k rozvahovému dni (98 000)	2 000	564	251

Zdroj: vlastní zpracování

V případě dluhových nástrojů, oceňovaných RH s dopadem do VH používáme tzv. **hrubé a čisté přecenění**. Z hlediska VH mají **dvě složky, a to:**

- **umořovanou hodnotu**, se zaúčtováním úroku podle efektivní úrokové míry, a
- **přecenění na RH**, přesahující změny v umořované hodnotě, tj. čisté přecenění nástroje, kterým může být zisk nebo ztráta.

Držené akcie a podíly, které **nelze spolehlivě přecenit** se přeceňují v pořizovací ceně, tzn., že se nepřeceňují.

Nakonec je také nutno zmínit **otázku dividend**, vyplácených v souvislosti s akciemi v tomto portfoliu, kdy má účetní jednotka **dvě možnosti pro jejich účtování**, kterými jsou:

- 1) **zahrnout dividendu do přecenění na RH**, nebo
- 2) **zaúčtovat dividendu do výnosů, neboli do VH**.

Vyřazení cenných papírů z portfolia

Vyřazení finančních aktiv z účetní evidence bývá většinou poměrně jednoduchou záležitostí, kdy k okamžiku vyřazení cenného papíru, nejčastěji z důvodu prodeje, je třeba cenný papír ještě jednou přecenit na RH, poté zaúčtovat výnos z prodeje ve výši této realizační ceny a následně CP odúčtovat ve stejné hodnotě na vrub nákladů.

Př. Společnost Dallmayr a.s. se rozhodla v roce 2010 prodat akcie, které v roce 2009 pořídila za 100 000 Kč, k 31.12.2009 je přecenila na 108 000 Kč, a nyní je prodává za tržní cenu 110 000 Kč.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Přecenění k okamžiku prodeje (110 000 – 108 000)	2 000	251	664
	Prodej akcie (platba na EÚ)	110 000	221.1	661
	Vyřazení akcií z evidence	110 000	561	251

Zdroj: vlastní zpracování

Vyřazení finančních závazků se provádí:

- jejich splacením,
- zánikem povinnosti úhrady,
- vzájemnou výměnou svých dluhových cenných papírů, nebo
- změnou podmínek u závazku, kdy starý závazek vyřadíme a nový zaúčtujeme.

Transakční náklady vyplývající ze vzájemné výměny dluhových cenných papírů se účtují do nákladů, nebo se umořují po dobu držby závazku.

Při vyřazení finančního závazku nám může vzniknout zisk nebo ztráta, která se zjistí z rozdílu, mezi účetní hodnotou závazku a výši jeho úhrady.

3.5.2 Investice držené do splatnosti

Aby mohl být finanční nástroj **zařazen do portfolia drženého do splatnosti**, musejí být **splněny**, jak jsem již uvedl, **tyto podmínky**:

- **stanovená doba splatnosti**, a
- **obchodovatelnost na regulovaném trhu**.

Mezi tyto nástroje tedy řadíme především dluhové CP, jako jsou například dluhopisy. Kupříkladu pohledávky, třebaže mají stanovenou splatnost, nemají svůj regulovaný trh, a proto je zde řadit nelze.

Prvotní vykázání investic držených do splatnosti

Obdobně jako u ostatních finančních nástrojů, o investicích držených do splatnosti účtujeme, bez ohledu na okamžik úhrady, již ve chvíli kdy se stáváme účastníky smluvního vztahu.

Tyto CP se do účetnictví **při prvotním vykázání zachycují** jako ostatní finanční nástroje **v RH**, která je zde tvořena samotnou cenou pořízení daného CP, a k němu přímo přiřaditelnými vedlejšími pořizovacími náklady, tzn., že se jedná de facto o pořizovací cenu.

Z důvodu těchto výše uvedených výdajů, zvyšujících jmenovitou hodnotu aktiva, se zde, jak jsem již dříve popsal, setkáváme s tzv. diskontem nebo premií, které se u tohoto portfolia rovnoměrně zahrnují do nákladů, po celou dobu držby aktiva. Pro ilustraci zde uvádím zadání příkladu č. 2 z přílohy č. 1 (Výpočet efektivní úrokové míry).

Př. Společnost koupila tříletý dluhopis, ve JH 1 000 000 Kč, za částku 1 010 000 Kč, s ročním kuponem 5%. Emise proběhla 1.1.2009, splatnost 1.1.2012, výplata kuponu vždy k 1.1.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Pořízení dluhopisu (z EÚ)	1 010 000 10 000 1 000 000	065AÚV 065	221.1

Zdroj: Svitek (2008)

Přecenění (následné ocenění) investic držených do splatnosti

K rozvahovému dni nám vzniká povinnost ocenit cenné papíry tohoto portfolia jejich umořovanou hodnotou. Postup při určení umořované hodnoty k rozvahovému dni, je opět popsán podle příkladu č. 2 z přílohy (Výpočet efektivní úrokové míry).

Př. Společnost koupila tříletý dluhopis, ve JH 1 000 000 Kč, za částku 1 010 000 Kč, s ročním kuponem 5%. Emise proběhla 1.1.2009, splatnost 1.1.2012, výplata kuponu vždy k 1.1.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
x	Naběhlé úrokové výnosy za běžný rok	50 000	065AÚV	662
1	Přecenění dluhopisu k rozvahovému dni	3 183,49	562	065AÚV

UH v tomto případě činí $(1\,010\,000 \text{ (původní UH)} - 3\,183,49 + 50\,000) = 1\,056\,816,51 \text{ Kč}$. Bezprostředně před koncem roku je UH v takové výši, z důvodu, že je v ní zahrnut naběhlý úrok za celý rok, kdy hned následující den tuto hodnotu sníží, jelikož bude vyplacen.

Zdroj: Svitek (2008)

Vyřazení cenných papírů z portfolia investic držených do splatnosti

Povinnost odúčtovat cenné papíry tohoto portfolia vzniká především při jejich splatnosti. O možnosti prodeje se zde neuvažuje, jelikož zde mohou být vykazovány pouze cenné papíry, které máme úmysl držet, až do jejich splatnosti. Při účtování budeme opět vycházet z příkladu z přílohy (příklad č. 2)

Př. Společnost koupila tříletý dluhopis, ve JH 1 000 000 Kč, za částku 1 010 000 Kč, s ročním kuponem 5%. Emise proběhla 1.1.2009, splatnost 1.1.2012, výplata kuponu vždy k 1.1.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Vyřazení dluhopisu při splatnosti k 1.1.2012, platba úroku a jistiny připsána na EÚ.	1 050 000 1 000 000 50 000	221.1	065 065AÚV

Zdroj: Svitek (2008)

3.5.3 Poskytnuté úvěry a pohledávky

Jak jsem zmínil dříve, cenné papíry v tomto portfoliu se liší oproti investicím drženým do splatnosti především tím, že nemají svůj organizovaný regulovaný trh.

Prvotní vykázání úvěrů a pohledávek

Účetní jednotka vykáže finanční aktivum, resp. závazek, v účetnictví, okamžikem, kdy se stává účastníkem smluvního vztahu, přičemž okamžik samotné platby zde nehraje roli.

Při prvotním vykázání se postupuje stejně jako u portfolia investic drženého do splatnosti, tedy zachytíme finanční nástroj RH v ceně pořízení a ve výši dalších transakčních nákladů.

Př. Společnost poskytla obchodnímu partnerovi roční půjčku ve formě směnky. Směnka byla vystavena 1.12.2009 a má splatnost v hotovosti, dne 30.11.2011. Směnečné ujednání obsahovalo, že spolu se směnkou, znějící na hodnotu 250 000 Kč, bude uhrazen úrok, ve výši 24 000 Kč.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Přijetí směnky a poskytnutí smluvené částky	250 000	258	211

Zdroj: vlastní zpracování

Přecenění (následné ocenění) portfolia k rozvahovému dni

K rozvahovému dni se postupuje také obdobně jako u investic držených do splatnosti. Jelikož aktiva účtována v tomto portfoliu obsahují jen málokdy diskont, resp. prémii, není nutno zde pracovat s efektivní úrokovou mírou (viz. Příklad č. 4, Příloha – výpočet efektivní úrokové míry), ale můžeme zde pracovat s nominální úrokovou mírou, kdy musíme především zaúčtovat do výnosů úroky, které časově souvisí s daným účetním obdobím.

Př. Společnost poskytla obchodnímu partnerovi roční půjčku ve formě směnky. Směnka byla vystavena 1.12.2009 a má splatnost v hotovosti, dne 30.11.2011. Směnečné ujednání obsahovalo, že spolu se směnkou, znějící na hodnotu 250 000 Kč, bude uhrazen úrok, ve výši 24 000 Kč.

Úrokový výnos za rok 2009 = 24 000 / 12 měsíců * 1 měsíc = 2 000 Kč

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Naběhlý úrokový výnos do konce roku	2 000	258AÚV	662

Zdroj: vlastní zpracování

Vyřazení poskytnutých úvěrů a pohledávek

I zde platí týž postup jako u investic držených do splatnosti, kdy k datu splatnosti zaúčtujeme úhradu dlužné částky a potencionální výplatu úroku, souvztažně s vyřazením účtovaného aktiva z evidence.

Př. Společnost poskytla obchodnímu partnerovi roční půjčku ve formě směnky. Směnka byla vystavena 1.12.2009 a má splatnost v hotovosti, dne 30.11.2011. Směnečné ujednání obsahovalo, že spolu se směnkou, znějící na hodnotu 250 000 Kč, bude uhrazen úrok, ve výši 24 000 Kč.

Úrokový výnos za rok 2010 = 24 000 / 12 měsíců * 11 měsíců = 22 000 Kč

Číslo	Text	Částka	MD	D
x	Naběhlý úrokový výnos v roce 2010	22 000	258AÚV	662
1	Úhrada smluvního úroku a směnečné jistiny	274 000	221	
	Vyřazení směnky z evidence	250 000		258
	Vyřazení časově rozlišeného úroku	24 000		258AÚV

Zdroj: vlastní zpracování

3.5.4 Finanční aktiva určená k prodeji

Do portfolia určeného k prodeji řadíme veškerá finanční aktiva, jež nebyla zařazena do žádné jiné předchozí kategorie. Například zde řadíme i majetkové cenné papíry společností, kde máme jen nevýznamný vliv na řízení, tj. do 20% podílu na VK, pro které používáme v české účtové osnově účet **063 – Ostatní cenné papíry a podíly**.

Prvotní zachycení aktiv v portfoliu určeného k prodeji

Také u portfolia určeného k prodeji platí stejná podmínka pro vykázání jako u všech ostatních portfolií.

Tato finanční aktiva se prvotně vykážou v jejich RH, tj. ceně pořízení, zvýšené o ostatní transakční náklady, vzniklé v souvislosti s jejich pořízením.

Př. Společnost Azuro a.s. koupila na veřejném trhu akcie společnosti Eastern Development a.s., za účelem jejich dlouhodobějšího držení. Společnost nakoupila 50 000 ks akcií za realizační cenu 800 Kč/ks. Obchodník s CP si za danou transakci zaúčtoval provizi 50 000 Kč a dále bylo v hotovosti uhrazeno vypracování fundamentální analýzy společnosti v hodnotě 40 000 Kč. Platba za akcie a provizi se uskutečnila z EÚ u obchodníka s CP. Společnost Eastern Development a.s., má emitováno celkem 1 mil. akcií.

Hodnota akcií = 50 000 ks * 800 Kč = 40 000 000 Kč

Podíl na VK společnosti = 50 000 ks akcií / 1 000 000 ks akcií = 5%

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Pořízení akcií	40 000 000	043	221.1
	Provize obchodníkovi	50 000	043	221.1
	Vypracování analýzy	40 000	043	211
2	Zaúčtování akcií do portfolia	40 090 000	063	043

Zdroj: vlastní zpracování

Nakonec se ještě podíváme na **transakční náklady** a jejich dopad na VH. U portfolia určeného k prodeji je důležité, zdali se jedná o nástroj vlastního kapitálu nebo dluhový instrument. U nástrojů vlastního kapitálu se promítají do nákladů až okamžikem vyřazení při

prodeji, naopak u dluhových instrumentů se do nákladů rozpouštějí postupně, během doby držby, až do splatnosti, a to pomocí úrokového výnosu, metodou efektivní úrokové míry.

Přecenění (následné ocenění) portfolia k rozvahovému dni

Společnost je povinna tyto cenné papíry k danému okamžiku vždy přecenit reálnou hodnotou, kdy se zvýšení jejich tržní ceny zaúčtuje na vrub příslušného majetkového účtu a souvztažně ve prospěch příslušného kapitálového fondu, nejčastěji účet **414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků**. Při snížení reálné hodnoty by došlo ke snížení, zaúčtováním na vrub, příslušného majetkové účtu a s tím související zaúčtování přecenění ve prospěch kapitálového fondu.

Př. Společnost Azuro a.s. má ve své evidenci akcie společnosti Eastern Development a.s., prvotně vykázané částkou 40 090 000 Kč, které k rozvahovému dni mají RH 44 590 000 Kč.				
Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Přecenění akcií ke dni sestavení ÚZ	4 500 000	063	414

Zdroj: vlastní zpracování

U portfolia určeného prodeji, se můžeme setkat s finančními nástroji, které během své držby generují pro podnik výnosy, plynoucí s jejich držby, jako jsou například úroky. V tomto případě je nutno jejich přecenění členit na dvě položky, a to položku změny RH jejich hodnoty, kterou jak jsem již ukázal na příkladu, účtujeme do fondu z přecenění, a druhou položku, jíž je daný výnos, který je účtován do výnosů, resp. nákladů.

V případě dluhových nástrojů vykazovaných v tomto portfoliu, používáme tzv. **hrubé a čisté přecenění**. Z hlediska VH mají **dvě složky, a to:**

- **umořovanou hodnotu**, se zaúčtováním úroku podle efektivní úrokové míry,
- **přecenění na RH**, přesahující změny v umořované hodnotě, tj. čisté přecenění nástroje, kterým může být zisk nebo ztráta.

Otázka dividend, plynoucích v průběhu vykazování aktiva v účetnictví je zde jednoduchá, jelikož je dividendy možno účtovat jen do výnosů, tj. přes VH.

Držené akcie a podíly, které **nelze spolehlivě přecenit** se přeceňují v pořizovací ceně, tzn., že se nepřeceňují.

Vyřazení cenných papírů z portfolia určeného k prodeji

Nejběžnějším způsobem vyřazení daného aktiva, je jeho prodejem, i když důvody pro vyřazení mohou být různé. **Při úplném vyřazení aktiva**, je nutno současně s vyřazením

provést přecenění aktiva na reálnou hodnotu (snížení RH - 414/Akt, zvýšení RH - Akt/414). Poté účtujeme na vrub příslušného účtu vznik pohledávky nebo přijetí úhrady a ve prospěch výnosů vznik finančního výnosu z prodeje (účet 661). Dále musíme v účetní hodnotě odúčtovat aktivum, ve prospěch daného majetkového účtu (účet 06x), se souvztažným vznikem finančního nákladu, na vrub účtu 561. Nakonec je nutné odúčtovat změny v ocenění na RH, vzniklé během doby držby, a to tím způsobem, že kladný zůstatek fondu z přecenění, vzniklého v souvislosti s přeceňováním aktiva, odúčtujeme na vrub daného účtu a ve prospěch výnosu z přecenění (účet 664), nebo naopak, pokud by byl fond z přecenění v záporné hodnotě.

Př. Společnost Azuro a.s. má ve své evidenci akcie společnosti Eastern Development a.s., které se nyní rozhodla prodat za částku 50 000 000 Kč				
Číslo	Text	Částka	MD	D
x	PS účtu 063 PS účtu 414	48 590 000 8 500 000	063	414
1	Přecenění akcií k datu prodeje	1 410 000	063	414
2	Prodej akcií (tržba přijata na EÚ)	50 000 000	221.1	661
3	Vyřazení akcií	50 000 000	561	063
4	Převod OR do výsledku hospodaření	9 910 000	414	664

Zdroj: vlastní zpracování

3.5.5 Ostatní finanční závazky

Ostatní finanční závazky jsou specifickou skupinou závazků, která není v IAS 39 přímo definovaná, ovšem je nutno zmínit, že do tohoto portfolia patří většina závazků, ať už se jedná o běžné závazky z obchodního styku, tak také například emitované dluhopisy.

Prvotní ocenění ostatních finančních závazků

Na rozdíl od závazků oceňovaných RH s dopadem do VH, zde RH prvotního ocenění není tvořena pouze samotnou cenou pořízení, neboli jmenovitou hodnotou nástroje, ale je snížena o transakční náklady se závazkem související a zvýšená a případné související poplatky.

Přeceňování ostatních finančních závazků

Ostatní finanční závazky se přeceňují umořovanou hodnotou. Pokud závazek obsahuje povinnost hradit úrok, například vydaný kupónový dluhopis, účtujeme o něm výsledkově, na vrub daného nákladového účtu **562 – Úroky**.

Vyřazení ostatních finančních závazků

Vyřazení ostatních závazků se realizuje obdobně, jako u závazků v portfoliu přeceňovaném RH s dopadem do VH.

Závěrem bych chtěl zmínit případ, **kdy emitent odkupuje vlastní dluhové nástroje**, např. dluhopis, který musíme vždy odúčtovat, a to i tehdy chceme-li jej opět v nejbližší době prodat. V tomto případě je to řešeno jako nová emise.

Př. Společnost nakoupila na trhu své vlastní dluhopisy za realizační cenu 735 000 Kč, v objemu 700 000 Kč jmenovité hodnoty. Aktuální umořovaná hodnota těchto dluhopisů je 770 000 Kč, s tím, že odkoupený objem tvoří 30% emise.

Číslo	Text	Částka	MD	D
1	Odkup vlastních dluhopisů	770 000 735 000 25 000	473	221 66x

Zdroj: vlastní zpracování

3.5.6 Přehled jednotlivých portfolií a jejich oceňování

Schéma 3.4 Oceňování finančních nástrojů

Finanční aktiva podle portfolií

Portfolio	Ocenění při nabytí (prvotní ocenění)	Přeceňování (následné ocenění)	Vykazování přecenění
Oceňované v RH s dopadem na VH	RH	RH	<u>2 možnosti:</u> 1) celé přecenění do VH (hrubé přecenění) 2) část do VH, část úrokový výnos (čisté přecenění)
Určené k prodeji	RH + TN Dluhové nástroje: RH + TN – popl.	RH	- Čisté přecenění do VK, vyřazení při prodeji do VH - úrokový výnos
Držené do splatnosti	RH + TN – popl.	UH	Úrokový výnos
Poskytnuté úvěry a pohledávky	RH + TN – popl.	UH	Úrokový výnos

Zdroj: Svitek (2008)

Finanční závazky podle portfolií

Portfolio	Ocenění při nabytí (prvotní ocenění)	Přeceňování (následné ocenění)	Vykazování přecenění
Oceňované v RH s dopadem na VH	RH	RH	<u>2 možnosti:</u> 1) celé přecenění do VH (hrubé přecenění) 2) část do VH, část úrokový výnos

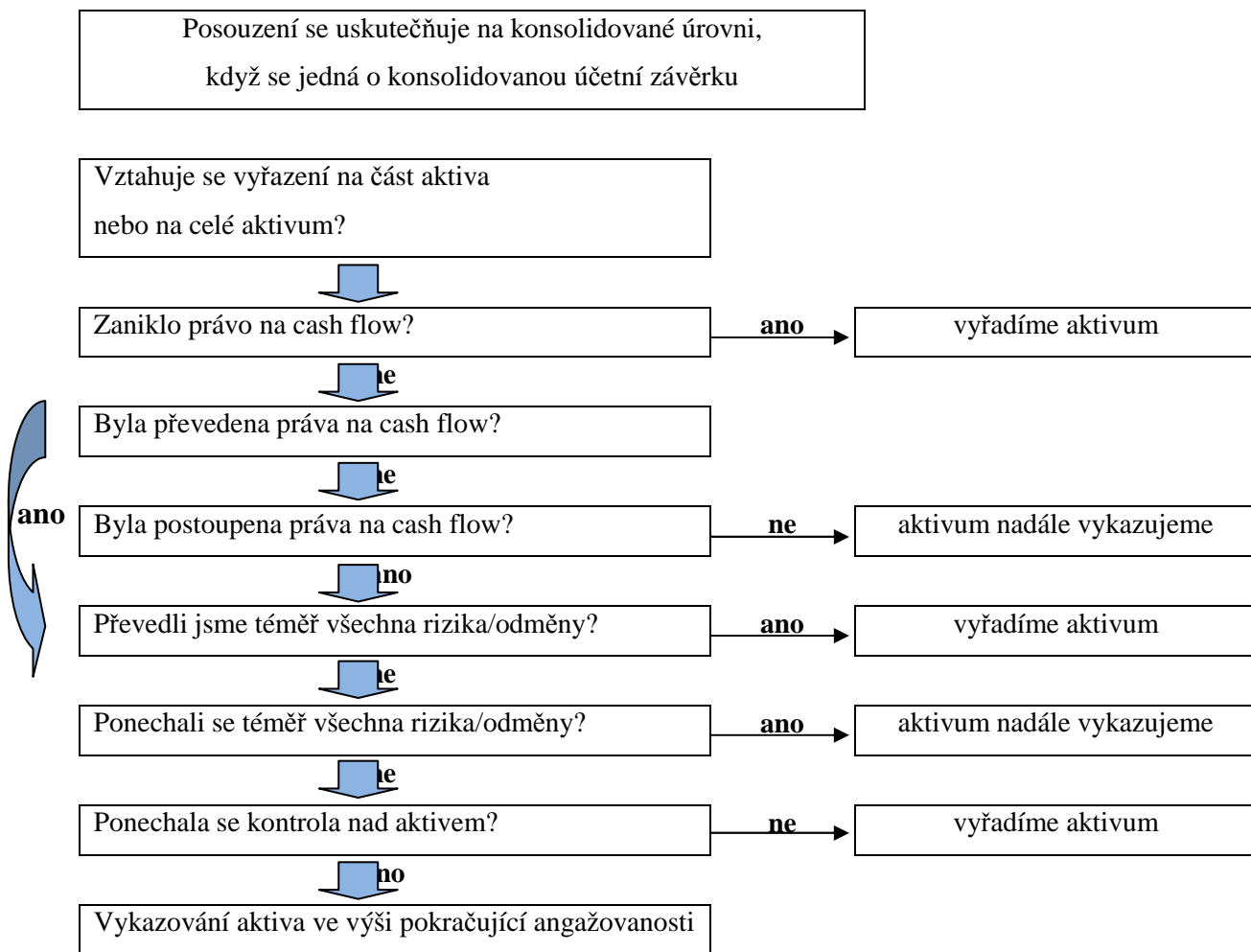
			(čisté přecenění)
Ostatní finanční závazky	RH – TN + popl.	UH	Úrokový náklad

Zdroj: Svitek (2008)

3.5.7 Rozhodovací diagram pro odúčtování finančních nástrojů

I když praxi bývá většinou okamžik vyřazení aktiva jednoduchý, a to k okamžiku prodeje nebo splatnosti finančního aktiva. Jisté nejednoznačnosti s vyřazením aktiva nastávají na konsolidované úrovni účetní jednotky.

Schéma 3.4 – Postup při rozhodování o vyřazení Finančního aktiva

Zdroj: Svitek (2008)

ZÁVĚR

Na počátku tvorby této diplomové práce, bylo mým hlavním cílem analyzovat účetní problematiku cenných papírů z pohledu českého a mezinárodního účetnictví a zjistit, v čem se oba systémy liší a co mají zároveň společného. Po bližším seznámení se s daným tématem jsem velmi rád, že konečně mohu jednoznačně cíl své práce naplnit a tyto koncepční odlišnosti objektivně zhodnotit.

Úvodem je nutno zmínit, že v otázce cenných papírů dosáhla harmonizace českých a mezinárodních účetních standardů, znatelně vyšší úrovně, než tomu bylo před několika lety. Co se týče otázky oceňování, tak můžeme říci, že je víceméně obdobná u obou systémů. Jsou zde ovšem určité výjimky, kde můžeme zmínit například rozdílnost v ocenění při prvotním vykázání u finančních nástrojů oceňovaných reálnou hodnotou s výsledkovým dopadem, které se podle české legislativy oceňují pořizovací cenou a podle IAS/IFRS cenou pořízení. Výrazná odlišnost obou systému je u cenných papírů, které se vykazují v zůstatkové ceně, resp., umořované hodnotě, a to především v průběhu jejich držby. Prvním, a snad také největším rozdílem, je aplikace konceptu časové hodnoty peněz, se kterým se pracuje v mezinárodních standardech, kdy české účetnictví žádným způsobem tuto problematiku neupravuje, i když se domnívám, že tento koncept je velmi důležitý, což potvrzuje i to nejzákladnější ekonomické pravidlo, a to, že jedna koruna dnes, má vyšší hodnotu, než jedna koruna zítra, a právě tuto elementární zásadu IAS/IFRS na rozdíl od ČÚS respektuje. Další významnou odlišností, můžeme zmínit promítání rozdílů v cenách finančních aktiv při pořízení a následném přeceňování, kde vznikají například diskonty a prémie. Česká legislativa tyto rozdíly bez ohledu na riziko promítá do výsledku hospodaření lineárně, přičemž IAS/IFRS tuto možnost vylučuje a trvá na umořování mocninnou metodou, kdy se dané rozdíly umořují zpočátku pomaleji a jak se blíží konec životnosti aktiva, tak se rychlost umořování zvyšuje. Pro toto umořování se v IAS/IFRS používá metoda efektivní úrokové míry, kterou české účetnictví vůbec nezná. IAS/IFRS také obsahuje různá speciální ustanovení, což je například vykazování dluhových cenných papírů s odlišnou úrokovou sazbou, než je na trhu běžná úroková sazba, kdy IAS/IFRS tyto rozdíly promítne prvotně do výsledku hospodaření a poté je postupně promítá do hodnoty aktiva.

Toto jsou jen některé odlišnosti, které dané systémy mají, ovšem můžeme zjednodušeně říci, že rozdíly nejsou ani tak znatelné u finančních nástrojů oceňovaných reálnou hodnotou, nýbrž právě spíše u nástrojů oceňovaných umořovanou hodnotou, resp., zůstatkovou cenou,

kde se naplno projevuje v IAS/IFRS používaný koncept časové hodnoty peněz, metody efektivní úrokové míry a jiných zvláštních případů, které jsou řešeny předepsaným způsobem.

Na souvislém příkladu, kterým jsem se snažil komparovat oba účetní systémy, vidíme, že u cenných papírů oceňovaných reálnou hodnotou, skutečně nevznikl rozdíl v jejich vykazované hodnotě. I když je zde rozdílnost mezi pořizovací cenou podle ČÚS, a cenou pořízení podle IAS/IFRS, při prvotním vykázání aktiv oceňovaných reálnou hodnotou přes výsledek hospodaření, jsou většinou doprovodné náklady s pořízením související poměrně nevýznamné a znatelný rozdíl tímto nevzniká, a navíc přecenění reálnou hodnotou k rozvahovému dni, případný rozdíl zcela eliminuje. Rozdílnost podle očekávání vznikla u nástrojů, které jsou oceňovány umořovanou hodnotou, resp., zůstatkovou cenou, kde vznikl rozdílným průběhem umořování vykazovaný rozdíl 730 tis. Kč., což odpovídá necelým 2,5% u nakoupených dluhových cenných papírů, způsobených především odlišnou metodou promítání diskontu, resp. premie, do výsledku hospodaření. Také u emitovaných dluhopisů, s jinou než tržní úrokovou mírou, vznikl rozdíl 21 786 tis. Kč, což činí již podstatných více než 15%, způsobených prvotním oceněním emitovaných dluhopisů v nižší hodnotě, než je jejich jmenovitá hodnota, kdy se daný rozdíl při prvotním vykázání promítl do výsledku hospodaření (zisku), kdy se tento mimořádný zisk v průběhu životnosti postupně umořuje do nákladů, což také způsobilo vyšší ztrátu za rok 2010, která je podle IAS/IFRS podstatně vyšší, než podle ČÚS, konkrétně o 4 355 300 Kč. Dále vidíme, že tyto změny ve vykazování způsobily také rozdílnou paritu mezi vlastním a cizím kapitálem, kdy podle IAS/IFRS je díky promítnutí rozdílného ocenění do výsledku hospodaření vyšší zisk minulých let a nižší hodnota cizích zdrojů krytí, což u účtování podle IAS/IFRS ukazuje nižší zadlužení společnosti.

Doufám tedy, že má diplomová práce byla nápomocna k lepšímu seznámení se s účetní problematikou cenných papírů, jelikož ne nadarmo se v odborných kruzích říká, že finanční nástroje jsou jednou z nejsložitějších oblastí mezinárodních účetních standardů.

Seznam použité literatury

JÍLEK, J.; *Finanční trhy a investování*. 1. vyd. Praha: GRADA, 2009. 648 s. ISBN 978-80-247-1653-4.

KOLEKTIV AUTORŮ; *Účetnictví podnikatelů*. 1. Vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2009. 205 s. ISBN 978-80-248-2149-8.

STROUHAL, J.; *Účetnictví 2009 – Velká kniha příkladů*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2009. 664 s. ISBN 978-80-251-2425-3.

SVITEK, M.; *Finančné nástroje podľa IFRS/IAS*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2008. 340 s. ISBN 978-80-8078-188-0.

ŠEBESTÍKOVÁ, V.; *Účetní operace kapitálových společností*. 2. akt. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2009. 296 s. ISBN 978-80-247-2760-8.

VESELÁ, J.; *Investování na kapitálových trzích*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007. 704 s. ISBN 978-80-7357-297-6.

Zákon č. 586/1992 Sb., *o daních z příjmů*, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., *obchodní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/1991 Sb., *o účetnictví*, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 191/1950 Sb., *směnečný a šekový*, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 500/2002 Sb., *kteou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví*

Český účetní standard 008 – *Operace s cennými papíry a podíly*

Český účetní standard 014 – *Dlouhodobý finanční majetek*

Český účetní standard 016 – *Krátkodobý finanční majetek*

Český účetní standard 108 – *Cenné papíry*

Český účetní standard 110 – *Cenné papíry a deriváty pro klienty*

Mezinárodní účetní standard 32 – *Finanční nástroje - zveřejňování a prezentace*

Mezinárodní účetní standard 39 – *Finanční nástroje - účtování a oceňování*

Mezinárodní standard účetního výkaznictví 7 – *Finanční instrumenty*

Mezinárodní standard účetního výkaznictví 9 – *Finanční nástroje - účtování a oceňování*

Internetové zdroje

www.ey.com/cz

Seznam zkratk

AG	aktiengesellschaft (akciová společnost)
a.s.	akciová společnost
AÚV	aliquotní úrokový výnos
BCPP	Burza cenných papírů Praha
BÚ	bankovní účet
CF	peněžní toky (Cash flow)
CP	cenný papír, resp. cenné papíry
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČÚS	Český účetní standard
DCF	diskontované peněžní toky
DFM	dlouhodobý finanční majetek
DNM	dlouhodobý nehmotný majetek
DHM	dlouhodobý hmotný majetek
DPH	daň z přidané hodnoty
ED	emitovaný dluhopis
EG	Erste Group AG
EÚ	evidenční účet
EUR	Euro
EURIBOR	úroková sazba, za kterou si banky navzájem poskytují úvěry na evropském mezibankovním trhu
FÚ	finanční úřad
FIFO	First In First Out
IAS	Mezinárodní účetní standard (International Accounting Standard)
IFRS	Mezinárodní standard účetního výkaznictví (International Financial Reporting Standard)
JH	jmenovitá hodnota
KFM	krátkodobý finanční majetek
Kč	česká koruna
mil.	milion
N/A	hodnota neznámá (Not/Available)
NYSE	Burza cenných papírů v New Yorku (New York Stock Exchange)

ObchR	Obchodní rejstřík
OR	oceňovací rozdíl
p.a.	per annum (roční úroková sazba)
p.s.	per semestre (pololetní úroková sazba)
PC	pořizovací cena
popl.	poplatky
PP	peněžní prostředky
PRC	průměrná cena
PS	počáteční stav
PV	současná hodnota
RF	rezervní fond
RH	reálná hodnota
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	sbírky
SCP	Středisko cenných papírů
SD	státní dluhopis
SMV	samostatné movité věci
tis.	tisíc
TN	transakční náklady
UH	umořovaná hodnota
UM	umořovací řízení
VH	výsledek hospodaření
VK	vlastní kapitál
ZC	zůstatková cena
ZK	základní kapitál

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 30. 4. 2010

.....
Bc. Michal Kršík

Adresa trvalého pobytu studenta:

Jubilejní 283, 747 62, Mokré Lazce